

KUNST

v 1-2 • 1 9 6 3

SISUKORD

Nõukogude kunstnike II üleliidulisele kongressile	3
Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomiteele	6
Seista ajastu poolt püstitatud ülesannete kõrgusel	8
Kongressijärgseid mõtteid	15
L. GRIGORASENKO Nõukogude Moldaavia kunstnikud . . .	19
K. RODNIN Moldaavia kunsti ajaloo	33
K. RODNIN Rahvakunsti traditsioone jälgides . . .	42
J. MEREGA Nõukogude Moldaavia satiir	47
RESÜMEED VENE KEELES	53
Esikaanel: I. VIERU, F. HEMURARU Õitsev Moldaavia. Vitraaž. 1961.	
Tagakaanel: K. KOBIZEVA Moldaavlanna pea. Puu. 1949.	

KUNST · 1 · 1963

«EESTI NSV KUNST»

O. Orlov. Naise portree. Oli. 1963.

NÕUKOGUDE KUNSTNIKE TEISELE ÜLELIIDULISELE KONGRESSILE

Kallid seltsimehed!

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee tervitab palavalt nõukogude kunstnike teise üleliidulise kongressi delegaate.

Teie kongress on kokku tulnud tähelepanuväärsel ajajärgul meie maa elus, ajajärgul tulvil loomingulist indu, entusiastlikku tööd ja pingsat võitlust. Nõukogude rahvas viib esimesena maailmas ellu töötajate ammust unistust — loob meie planeedil kõige õiglaseimat, kõige kaunimat ühiskonda — kommunistlikku ühiskonda. Võitluses kommunismi eest on suur tähtsus nõukogude inimeste kasvatamisel kommunistlike ideaalide vaimus. See on praegusel ajal ideoloogilise töö põhiline ülesanne. Juhtides suurt üldrahvalikku võitlust kommunismi eest, kannab partei pidevalt hoolt, et kõik meie ideelised relvad, sealhulgas ka kommunistliku kasvatuse tähtis vahend — kujutav kunst — oleksid võitlusvalmis.

NLKP Keskkomitee märgib rahuldusega, et tervikuna areneb nõukogude kunst õiges suunas ja täidab oma ülesandeid edukalt. Nõukogude kunstnikud on hakanud aktiivsemalt käsitlema kaasaja teemasid ning ilmekamalt näitama seda uut, tõeliselt kommunistlikku, mida on toonud rahva ellu sotsialismi täielik ja lõplik võit. Pärast partei ajaloolist XX kongressi, eriti aga nüüd, NLKP programmi — kommunismi ehitamise suurejoonelise programmi — elluviimise perioodil on nõukogude kunstiintelligentsi kõigi väesalkade loominguline aktiivsus kasvanud. Tugevneb Nõukogude Liidu vennasrahvaste internatsionaalne ühtsus, nende kunstikultuuride vastastikune mõju. Kõigi Nõukogude vabariikide kujutava kunsti meistrite read on täienenud, nendega on ühinenud palju andekaid noori.

Isikukultuse tagajärgede likvideerimine, partei- ja ühiskonnaelu leninlike normide taastamine, sotsialistliku demokraatia edasiarendamine on taganud soodsad tingimused kunstiloomingu uueks õitsenguks.

Nõukogude kujutava kunsti tegelastele on kindlaks kompassiks sotsialistliku realismi meetod, mis on tugevnenud võitluses kommunistlike ideaalide eest, abstraktsionismi, formalismi ja vulgariseerimise vastu. Sotsialistlik realism relvastab kunstnikke tegelikkuse kunstipärase kajastamise eesrindliku, kõige revolutsioonilisema meetodiga ning avab igale kunstnikule kõik võimalused tema loomingulise individuaalsuse parimate külgede, tema talendi arendamiseks.

Juba sotsialistliku realismi olemus ise nõuab julget novaatorlust elu kujutamisel, uue otsinguid. Need otsingud on viljakad siis, kui kunstnik võtab omaks ja arendab maailmakultuuri progressiivseid traditsioone — elu sügava, julge, realistlikult õige kajastamise suuri traditsioone.

Meie partei kaitseb resoluutselt nõukogude kunsti ideelist puhtust ja kunstilist täiuslikkust, toetab nõukogude kunstnike tõeliselt novaatorlikke otsinguid, hoolitseb kunsti mitmekülgsuse — teemade, stiilide, žanride ja individuaalsete loominguliste lahenduste rikkuse eest.

Kunst, mis peab jäädvustama ja ilmekates kunstilistes kujundites ülistama maailma revolutsioonilise ümberkujundamise epohhi, kommunismi ehitamise suurt ja kangelaslikku ajajärku, peab ise olema võitlev, revolutsiooniline, tõeliselt rahvalik. Üksnes teosed, mis on kantud suurtest revolutsioonilistest ideedest, loomispaatosest, mida iseloomustab kõrge realistlik kunstimeisterlikkus, jõuavad inimeste südamesse ja teadvusse, äratavad neis kõrgeid kodanikutundeid ja kindlat tahet pühendada end võitlusele inimeste õnne eest.

NLKP Keskkomitee kutsub nõukogude kunstitegelasi looma kõrgeideelisi ja suure kunstilise mõjujõuga teoseid, mis kajastavad tõepäraselt reaalselt maailma kogu selle värvikülluses, mis haaravad kaasa oma inimlikkusega ja kasvatavad lugupidamist inimese vastu.

Nõukogude kunstnik, kes võtab aktiivselt osa rahva loovast tegevusest, peab hästi nägema nii positiivset kui ka negatiivset meie elus, peab neid nähtusi õigesti mõistma ja hindama, peab aktiivselt propageerima kõike uut ja eesrindlikku, millel on ühiskonna arengus otsustav tähtsus. Teie ülesanne, seltsimehed kunstnikud, on ausalt ja tõepäraselt kujutada uute, kommunistlike suhete kujunemist ja võitu, ülistada kõike seda, mis teenib kommunismiüritust! Meie sotsialistliku elu tõde on kunstniku inspiratsiooni allikas.

Nõukogude kunstniku kõrgeim kohus on olla kommunismiehitajate ridades, oma andega teenida rahvast, meie leninliku partei suurt üritust, anda purustavaid lööke kommunismi vaenlastele. Üksnes kunstnik, kes on kommunistliku parteilisuse positsioonil, kelle huvid ühtivad rahva huvidega, suudab luua realistlikke teoseid, mis kunstiliselt täiuslikult, õigesti kajastavad elu, mis on mõistetavad ja lähedased miljonitele nõukogude inimestele.

Leninism läheneb kunstinähtustele klassipositsioonidelt, nõuab kunstilt parteilisust ja rahvalikkust, astub resoluutselt välja sotsialistliku ja kodanliku ideoloogia rahuliku kooseksisteerimise vastu. See, kes arvab, et nõukogude kunstis võivad leplikult kõrvuti olla sotsialistlik realism ja formalistlikud, abstraktsionistlikud voolud, see libiseb vältimatult meile võõrale positsioonile — ideoloogia alal rahuliku kooseksisteerimise positsioonidele.

Meie partei astub praegu ja tulevikus avameelselt ja leppimatult välja formalismi vastu, abstraktsionistlike moonutuste vastu kujutatavas kunstis, naturalismi, hallide, primitiivsete, imalmagusate, ebaküpsete teoste vastu, mis on vaesed sisult ja mannetud vormilt. Nõukogude kunstile on võõrad teosed, mis kujutavad inimesi moonutatult, pööravad tegelikkuse pahupidi. Mõistame alati säärased nähtused avalikult ja leppimatult hukka.

Keskkomitee märgib rahuldusega, et partei seisukohta kunstiküsimustes toetavad palavalt loomingulised töötajad, kogu nõukogude rahvas ja meie sõbrad välismaal. Meie maa loovad jõud astusid resoluutselt välja ebatervete nähtuste ja formalistlike tendentside vastu, katsete vastu kuulutada formalistlikud, abstraktsionistlikud veidrused «uueks sõnaks» meie kunstis, revideerida hinnangut rahva poolt õigusega hüljatud modernistlikele minevikuvooludele, mis eitasid kunsti ühiskondlikku tähtsust, kunsti ideelisust.

Partei leninlikus poliitikas, kunsti parteilises juhtimises näevad nõukogude kultuuritegelased oma püüdluste kehastumist, oma loomingulise töö võimsat ideelist allikat. Partei eesmärk on sütitada ja tugevdada iga kunstniku hinges kindlat otsust luua rahvale, kommunismi nimel, luua suurte mõtete ja tunnete kunsti, mis avab uue maailma ülevust ja ilu. Partei peab oma tähtsaks ülesandeks kasvatada nõukogude kunstnikes kõrget kodanikuvastutust, ustavust kommunismi ideaalidele.

NSVL Kunstnike Liit peab võitlema nõukogude kunsti kommunistliku ideelisuse eest. Konsolideerides ja ühendades kujutava kunsti tegelasi parteilisuse ja rahvalikkuse printsiipiaalsetel positsioonidel, tuleb Kunstnike Liidul juhtida aktiivset võitlust dekadentliku kodanliku kunsti ja kunstiteaduse vastu.

Kunstnike Liidu tähtis ülesanne on hoolitseda noorte kunstnike ideelisuse, moraalse palge ja kutsemeisterlikkuse eest. Noortesse talentidesse on vaja suhtuda nõudlikult ja hoolitsevalt.

Kunstnike Liit peab igati tugevdama ja pidevalt arendama loomingulist sidet kirjanike, arhitektide, heliloojate, teatri- ja filmitöötajatega. Kirjanduse ja kunsti loovate jõudude ühtsuses on meie kultuuri viljakas arengutee.

Kunstnikud peavad kaasa aitama kunstilise isetegevuse pidevale tõusule, pidades meeles, et nõukogude ühiskonna kunsti edasiarenemine ja rikastumine on saavutatav isetegevusliku ja kutselise loomingu ühendamise alusel. On muutunud aktuaalseks vajadus resoluutselt edasi viia kunstiloomingu kõige massilisemaid harusid. Kunstnikke ootab ees suur töö tööstuse valdkonnas, kodusteetika alal, meie linnade, külade ja elamute kujundamisel. Tõeline ilu peab ümbritsema nõukogude inimesi, innustama neid töös, muutma meie elu veelgi rõõmuküllasemaks.

Kallid seltsimehed!

Teie käes on kaunis ja võimas relv, kunstirelv. See relv peab alati tegutsema rahva huvides, rahva hüvanguks.

Partei kutsub paljurahvuselise nõukogude kujutava kunsti tegelasi uutele saavutustele kunstis, uutele kõrgendikele võitluses ideelisuse ja meisterlikkuse eest, kunsti ja rahva elu tihedate sidemete edasisele laiendamisele ja tugevdamisele.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee avaldab kindlat veendumust, et nõukogude kunstnikud pühendavad oma ande kogu jõu niisuguste teoste loomisele, mis tõepäraselt, haaravalt ja eredalt kajastavad meie ajastu suurust ja ilu, annavad väärilise panuse kommunismi ehitamise üldrahvalikku üritusse!

NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU
PARTEI KESKKOMITEE

NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI KESKKOMITEELE

Meie, nõukogude kunstnike paljurahvuselise kollektiivi saadikud, oleme kogunenud oma II üleliidulisele kongressile meie maale nii tähendusrikkal ajal.

Nõukogude rahvas, innustatuna kalli Kommunistliku Partei poolt, on astunud kommunismi laiahaardelise ülesehitamise perioodi. Kasvab ja tugevneb kogu võimsa sotsialismileeri majandus ja kultuur.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei uus programm, seltsimees N. S. Hruštšovi esinemised kirjanduse ja kunsti küsimustes olid ülisuureks panuseks leninlike kunsti juhtimise meetodite, marksistlik-leninliku esteetika loovasse arenemisse. Nad määrasid selgelt kindlaks meie kunsti arenguteed, tema osa kommunistlikus ülesehitustöös.

Me oleme palavalt tänulikud leninlikule Keskkomiteele nõukogude kujutavale kunstile kui kommunistliku kasvatuse võimsale vahendile antud kõrge hinnangu eest, parteilise nõudlikkuse ja nõukogude kunstnikele osutatud suure usalduse eest, mis on väljendatud NLKP KK tervituses meie kongressile. Me võtame NLKP KK tervitust nõukogude kujutava kunsti arengu konkreetse võitlusprogrammina.

Võitlus kommunismi eest toimub kahe maailma vaheliste teravate ideoloogiliste lahingute olukorras. See on töötava inimkonna põlised unelmad vabadusest, võrdsusest ja õnnest täide viinud sotsialismi maailma võitlus hukkumisele määratud kapitalismi maailma, julmuse ja vihkamise maailma, ühe inimese teise inimese poolt ekspluateerimise maailma vastu.

Nende kahe ühiskonnasüsteemi ideoloogiate vahel ei ole ega saagi olla rahulikku kooseksisteerimist. Me oleme alati olnud ja oleme tulevikus veendunud võitlejad kunsti eest, mis aktiivselt ja avalikult võitleb kommunismi suurte ideede elluviimise eest.

Astudes välja reaktsioonilise kodanliku ideoloogia igasuguste avalduste vastu, kaitses meie kunsti kommunistlikku suunilust ja ideelist puhtust, toetame aktiivselt maailma progressiivsete kunstijõudude võitlust kunsti eest, mis kindlustab rahu ja demokraatia ideaale. Täites oma internatsionaalset kohust ehitame vennalikus koostöös sotsialismimaa kunstnikega ideeliselt sisult ühtset, kunstiliselt vormilt mitmetahulist suurt sotsialismi kultuuri.

Me oleme piiritult tänulikud parteile, tema leninlikule Keskkomiteele eesotsas Nikita Sergejevitš Hruštšoviga osa meie kunstnike ja kunstikriitikute poolt tehtud vigade põhimõttelise, hoolika ja range kriitika eest. Partei ja valitsuse juhid kutsusid meid üles otsustavale võitlusele kodanliku ideoloogia mõjude vastu, võitlusele sotsialistliku realismi printsiipide puhtuse eest, tõelise novaatorluse eest nõukogude kunstis, mis süvendab kunstikultuuri progressiivseid revolutsioonilisi traditsioone.

Kogu nõukogude kujutava kunsti arengutee tõendab kujukalt, et ainult sotsialistliku realismi meetod avab tee tõeliselt vabale loomingule, mis on lahutamatu seotud rahva eluga, väljendab tema tahet, tundeid ja mõtteid, kutsub üles kangelasgedele kommunismi nimel. Meie kunst on pöördunud inimese poole, ta püüab olla tema abiline ja hea nõuandja võitluses kommunistlike ideaalide eest. Just sellepärast astume me otsustavalt ja veendunult välja ebardliku, ebainimliku abstraktsionismi ja formalismi vastu, sellepärast ongi meile võõrad naturalism ja käsitöölikkus.

Arenemine sotsialistliku realismi teed mööda kindlustab meie kunstile vormide ja žanride tõelise mitmekesisuse, talentide õitselepuhkemise, loominguliste individuaalsuste vaba arengu. Võideldes formalistliku suuna ebakunstiliste moonutiste vastu, me kinnitame realistliku kunsti tõelist mitmepalgelisust, ilu mitmepalgelisust.

Ainult suurte revolutsiooniliste ideede, kõrge loova paatose ja kunstilise täiuslikkuse kunst suudab rahuldada rahva esteetilisi nõudeid, aktiivselt kujundada kommunistliku ühiskonna inimese esteetilist kultuuri.

Partei poolt innustatuna oleme meie, nõukogude kunstnikud, kõigi põlvkondade esin-
dajad, ühtsed oma püüdes käia mööda partei poolt kavandatud teed.

Nõukogude kunstnikud annavad kogu oma jõu, et õigustada partei ja rahva suurt usal-
dust. Me tunnetame sügavasti nõukogude kunstniku kodanikukohust ja tema vastutust
rahva ees. Nõukogude kunstnikud teenivad kommunismi ehitamise ja tema võitleva revo-
lutsioonilise kunsti loomise ühtset üritust. Partei üleskutsele vastame kõigi kommu-
nistliku parteilisuse, rahvalikkuse ning sotsialistliku realismi positsioonidel seisvate nõu-
kogude kunstnike veelgi tihedama liitumisega. Me suuname kõik oma loovad jõud
kunsti arendamisele, mis abistab rahvast tema elus ja võitluses, kunsti, mis vaimustu-
suga jäädvustab meie elus tekkiva uue, kommunistliku üllast ilu.

Meie, II üleliidulise kunstnike kongressi delegaadid, kinnitame kommunistlikule Par-
teile ja tema Keskkomiteele, et me pühalt kaitseme ja arendame kunsti parteilisuse ja
rahvalikkuse suuri leninlikke printsiipe, sotsialistliku realismi printsiipe.

Õnnelik on nõukogude kunstnik, kes tunnetab, et ta loob oma rahvale!

Õnnelik ja uhke on nõukogude kunstnik, teades, et ta on partei sõdur, et tema kunst,
mis on ustav Lenini ideedele, on alati rahvaga!

Elagu nõukogude rahvas — kommunismiehitaja!

Elagu meie kallis Kommunistlik Partei!

SEISTA AJASTU POOLT PÜSTITATUD ÜLESANNETE KÕRGUSEL

Viimaste kuude jooksul on meie maa kunstielus toimunud rida tähtsaid sündmusi. Kunstnike Liidu Moskva osakonna kolmekümnendale aastapäevale pühendatud näituse külastamine partei ja valitsuse juhtide poolt, nende kohtumised loomingulise intelligentsi esindajatega detsembri- ja märtsikuus, Nikita Sergejevitš Hruštšovi kõne, L. F. Iljitšovi ettekanded on uuteks erdateks tõenditeks partei ja rahva alalisest hoolitsusest nõukogude kunsti arenguteede õigsuse, selle ideelise puhtuse ja kommunistliku sihikindluse, selle vaimse tervise pärast. Nende kohtumiste käigus kritiseeriti teravalt üksikuid abstraksionismi ja formalismi nähteid, meie kunsti parteilisuse ja rahvalikkuse kõrgetest printsiipidest eemaldumise juhtusid, värske jõuga leidis kinnitust, et kommunistliku ja kodanliku maailmavaate rahulik koosseksisteerimine on võimatu, et vaenulikud ühiskondlikud ideaalid on printsiipiaalselt lepimatud.

Nõukogude kunst areneb pidevalt ja kõrvalekalduumatult sotsialistliku realismi ainuõigetel positsioonidel. Oleks ebaõige mõelda, nagu oleks nõukogude kunstis toimunud viimastel aastatel mingisugune ümbersündimine, mingisugune eemaldumine nendelt ideelistelt ja kõlbelistelt kõrgustelt, mis moodustavad tema peamise iseärasuse ja jõu. Vastuoks, isikukultuse järjekindel kriitika ja tema kahjulike tagajärgede ületamine on toonud kaasa loomingulise aktiivsuse uue tõusu, teemade- ja süžeederingi avardamise, mitmesuguste laadide ja žanride kvalitatiiivse omapära väljakujunemise, individuaalsete stiilide, maneeride, kunstiliste käekirjade õitsengu realistliku meetodi raamides. Meie näituste stendidel ei ole enam kunstlikke, retoorilis-paraadlikke pilte, üha harvem esineb külmi, naturalistlik-käsitöölislike nokitsusi — neid on hakanud asendama teosed, milles on ühte sulanud vaatlus ja elamus, sügav idee ja siiras veendumus; kavatsus ja selle plastiline, kujundiline kehastus esinevad lahutamatus ühtsuses. Viimaste aastate parimad teosed väljendavad tõepäraselt ja suure

poetilise jõuga nõukogude inimeste mõtteid ja lootusi, jutustavad Nõukogudemaa tänapäevast, avavad kommunismiehitaja kauni vaimse palge.

Ometi oleme võinud viimaste aastate nõukogude kunstis märgata mõningaid ebaterveid nähteid. Loomulikult ei saa üksikud — ja pealegi üpris väiksearvulised abstraksionistlikud lõuendid, samuti nagu formalistliku kallakuga tööd muuta meie kunsti üldist ideelist ja realistlikku suunda. Kuid ei tohi lubada ega õigustada leplikku suhtumist säärast laadi nähtustesse: visa, hetkekski lakkamatu ideelise võitluse olukorras kujutab igasugune parteilisuse printsiipidest, sotsialistliku realismi põhiseisukohtadest taganemine endast objektiivselt järeleandmisi vaenulikule ideoloogiale. Sellepärast ongi partei praegu kinnitanud meie tähelepanu esmajärjekorras neile nähtustele kujutavas kunstis, kirjanduses, heliloomingus, kino- ja teatrikunstis, mida tähistavad ebaselgus, vahel koguni ideelis-esteetiliste positsioonide valelikkus.

On üldtuntud tõsiasi, et kodanlik maailmavaade ei esine kaugeltki alati avalikult, «lahtises mängus». Sageli maskeerib ta end — ja maskeerib pealegi väga osavalt. Kaasaegse kodanliku esteetika lemmikpositsiooniks on väide, et kunst olevat ühiskondlikult neutraalne ja eksisteerivat väljaspool reaalseid elulisi huvisid, sotsiaalseid kokkupõrkeid, klasse ja parteide võitlust, seisvat kõrgemal «heitlusest». XX sajandi idealistlikul kunstiteoorial on varuks mitmesuguseid kunstilise loomingu olemuse definitsioone. Ühed väidavad, et kunst on fantaasia, teised nimetavad kunsti intuitsiooniks, kolmandad alateadlike instinktide materiaalseks väljenduseks... Kuid ühes punktis ühtivad paratamatult kõik need (ja teised) kontseptsioonid. «Meie peame loobuma katsetest hinnata kunstiteoseid nende mõju seisukohalt elule ja lugema neid emotsioonide väljenduseks, mida vaadeldakse kui eesmärki omaette», kirjutab Roger Fray. «Kunst asetseb väljaspool moraali, kunstnik ei seisa ühel ega teisel poolel...» arvab Benedetto Croce. Freudist Herbert

Read arvab, et kunstniku ainuke ja põhiline funktsioon seisab «võimes materialiseerida psüühika sügavaimate kihtide instinktiivset elu». Ja edasi: «Kuid teatud perioodidel teeb ühiskond kunstniku «üli-mina» moraalsete ja ideaalsete emanatsioonide tõlgendajaks ja kunst muutub seega religioosse, moraalise ja sotsiaalse ideoloogia ümmardajaks. Edasise arengu niisuguse suuna puhul kannatab kunst kui niisugune alati...» Ilma mingi vaevata võiks jätkata analoogilisi väljakirjutusi teisteltki autoritelt ja märkida iga kord hämmastavat üksmeelt püüus eraldada kunsti igasugustest ühiskondlikest probleemidest ning proklameerida tema moraalset vastutustundetust.

Kunsti ühiskondlikust elust täieliku isoleerimise idee on just kaasaegsete kodanlike kunstivaadete produkt, kusjuures olgu märgitud, et isegi mineviku idealistlik esteetika ei tundnud seda. Täpselt samuti on kodanliku kunstikultuuri langusaja lõpp-produktiks saanud abstraktsionism — kunsti ideetuse, amoraalsuse ja asotsiaalsuse printsiipide täiuslikem praktiline kehastus. On juba ammu aeg mõista, et abstraktsionism ei ole mitte novaatorlik kunstiline (poole sajandi pikkuseks veninud!) eksperiment, ei sissetallamata teede ja plastilise väljenduse ootamatute võimaluste avastamine ning isegi mitte vormide ja värvide süütu mäng. Abstraktne kunst, mis on kuulutanud oma peamiseks loosungiks kunstniku «eneseväljendamise» piiritu vabaduse, on tegelikult täieliku absurduseni viidud individualistliku egoismi äärmuslikem väljendus.

Abstraktsionismi ajalugu on täie selgusega näidanud, et eneseväljenduse «absoluutne vabadus» pöördub halvima akademismiks. Kunsti võõrdumine reaalsest esemelisest maailmast aheldab kunstniku kujutusvõimet, sulle ta ühtede ja samade meetodite nõiarangi, mis ei ole pühendatud ei kõrgetele eesmärkidele ega õilsale vaimsele põlemisele. Lisaks jälitavad «vabadustarmastavad» abstraktsionistid igasugust muud kunsti sektantliku fanatismiga, muutes oma teooria dogmaks.

Juba ammu on kindlaks tehtud, et abstraktsionismis on võimatu avastada piiri professionaalsete oskuste ja võihkluse, loomingulise veendumuse ja šarlataanliku moega spekulierimise vahel. «Määratu enamus «abstraktseid» pilte» — kirjutab tuntud esteet R. Ingarden (kes muide on marksismist väga kaugel), «ei oma mingisugust esteetilist väärtust, nad on lihtsalt soperdised.» Kuid isegi vähesed «tõsised» abstraktsed teosed, millised on valmistanud andekad inimesed, jäävad vaimse laostumise ja rusuva — ükskõik kas vabatahtliku või pealesunnitud — üksinduse tõendiks. Püüdes isoleerida end

ühiskonnast, eitab abstraktsionism oma äärmistes väljendustes järjekindlalt kõike, mis on inimesele juba sünnipäraselt omane: mõtet, loogikat, kõlbelist, inimestahtu seadusi... «Lubatud» on ainult üks — alateadvuse sfääri tumedate, tunnetamatute sähvatuste automaatne väljendus.

Abstraktne kunst ei pea kedagi petma oma näiliku ideelise neutraalsusega. Tema aluseks on pöörane kodanlik individualism. Loogilise tipuni viiduna muutub ta vältimatult kodanlikuks antihumanismiks. Ja selles peitubki meie vaidluse juur abstraktsionismiga. Abstraktsionismi võib nimetada «ideetuks» ainult ülekantud mõttes. Täpsemalt öeldes on ta «ainulise isiksuse» ülemäärane ülespuhumine ümbritseva maailma arvel ja püüd kunsti isoleerida kõigist neist probleemidest, mis on olnud ja jäävad tema peamiseks sisuks — selline on hoopis idee, mida rõhutab abstraktne kunst, ja see idee kuulub täielikult kapitalistliku maailma langusepohhile.

Abstraktse kunsti näide kinnitab veel kord, et kunstis ei ole «puhast vormi», et igasugune vorm on möödapääsmatult sisuline. Seda peab alatiselt silmas pidama ja nimelt järgmisel põhjusel. Eesti nõukogude kunstnike kollektiivis ei ole küll neid, kes oleksid maksnud lõivu abstraktsele kunstile, kuid juhtub siiski, et uute vormide ja väljendusvahendite otsingud toimuvad nagu eraldi sisust, väljaspool selget ideelis-kujunduslikku ülesannet.

Novaatorlik suhtumine ellu, töösse, loomingusse on alati sotsialistliku ühiskonna, nõukogude kunsti arenguseaduseks. Ilma alalise uuenemiseta on kunst määratud tardumisele, pidevale, kuid kõrvalekalduvatule närbumisele. Tõsi on ka see, et uued kunstivormid ei sünni iseendast, nad võivad tekkida ainult suure töö, kogemuste, mõtiskluste tulemusena. Halb on ainult see, kui uued vormid muutuvad eesmärgiks omaette. Siis on kunstnik, püüdes iga hinna eest luua uut, valmis lahti ütleva traditsioonidest, poeetilise tõe kalleist aardelademeist, mis on omandatud paljude ja paljude põlvkondade kogemuste abil. Siis muutuvad võtte, maneerid otsingud iseendast rahuldust pakkuvaks ülesandeks, milles peitub palju ohtusid. Kunstis ei ole võtteid, maneerid «iseeneses», igasugune võtte, maneer on sisuline probleem. Muutke pildil joonistust, nihutage figuure, tooge sisse uus värvilaik — ja paratamatult muutub sisu ilme. Mõningad meie kunstnikud, taotledes uusi väljendusvahendeid, ei märkagi, kuidas näiliselt väliste võtete kannul «tungib» teosesse ootamatult emotsionaalne nüanss, kuidas aktsendid ootamatult teisale asetuvad ja töö tervikuna omandab

niisuguse kujundusliku mõtte, mida autori kavatsuses võib-olla ei olnudki.

Tundub, et mõningad eksimused meie viimaste aastate kunstis on vahetult seotud mingi üldise kaasaegse stiili abstraktse mõistmisega, mis on omandanud väga laialdase leviku. Kujutlus uuest stiilist on ekslik mitte seetõttu, et see nõuab kunstilt kaasaegset kõlavust, vaid sellepärast, et kaasaegise pole sisult ühtne. Vaenulikeks leerideks jagunenud maailmas ei saa olla üht kunsti. Stiil tekib ainult maailmamõistmise ühtsuse alusel, üksteisele vaenulikke ideesid on võimatu kehastada ühesuguses või sarnases kujunduslikus struktuuris. Samal ajal kujutlus «jagamatus», üldisest kaasaegsest stiilivõttest lausa õigustab formaalsete, meie ühiskonnale orgaaniliselt võõrast sisu kaasatoovate võtete ebakriitilist laenamist. Nähtavasti abstraktselt mõistetud väljenduslikkuse otsingud ongi sünnitanud terve seeria kujundeid, mida iseloomustavad vaimne segadus, kaotusmeeleolud, psüühilise elu pessimistlik allasurutus. Nimelt just pessimistlik — seda peab alla kriipsutama, kuna igasugune ülev tragöödia on olnud ja on nõukogude kunsti lahutamatuks koostisosaks — ent pessimism, lootusetus, inimliku olemasolu mõttetuse rõhutamine on saanud tänapäeval kodanliku maailmataju tüüpiliseks jooneks.

Vastuoksa kunstniku moraalset vastutamatuset silmakirjalikule loosungile hindab sotsialistliku realismi esteetika igasugust kunstiteost kui moraalset

akti. Veel enam, see moraalne akt on meile samal ajal poliitilise tähtsusega samm. Nõukogude kunsti kõrge humanism selles seisabki, et ta vastutab oma arengu igal hetkel kodumaa, rahva, kommunismi saatuse eest. Partei tuletas veel kord meelde kõigile nõukogude kirjandus- ja kunstitegelastele, et kunstniku koht on keset pulbitsevat elu, et tema süda peab tuksuma üht rütmi oma aja pulsilöögiga. Tegelikkuise olulisimate protsesside sügav ja tõeliselt poeetiline avamine, nõukogude inimese kuju kehastamine kogu tema täiuslikkuses, sügav parteiline veendumus elunähtuste hindamisel — niisugune on meie kunsti ainuõige tee. Praeguses kahe maailma vahelises ideelises võitluses ei ole olemas «eikellegi maad», võib olla ainult kas siin- või sealpool rindejoont. Nõukogude kunstnikud on juba ammu teinud oma valiku. Aprillikuus toimunud nõukogude kunstnike teine üleliiduline kongress demonstreeris veelkordselt nõukogude kunsti ideelist küpsust, valmisolekut teenida nõukogude rahva pidevalt kasvavate esteetiliste vajaduste rahuldamist, kõrget vastutustunnet rahva ideelise kasvatamise eest kommunistlike ideaalide vaimus. Kongress määras kindlaks nõukogude kunsti ideelise ja kunstilise taseme tõstmise, esteetilise kasvatuse, kunstilise elemendi nõukogude inimeste töösse ja olustikku edasise juurutamise avara programmi. Eesti kunstimeistrite auasjaks on tõusta nende ülesannete kõrgusele, mille on nõukogude kunstiloomingu ette püstitanud maa, rahvas, ajastu.

J. Eskel. Ema. Samott. 1963.

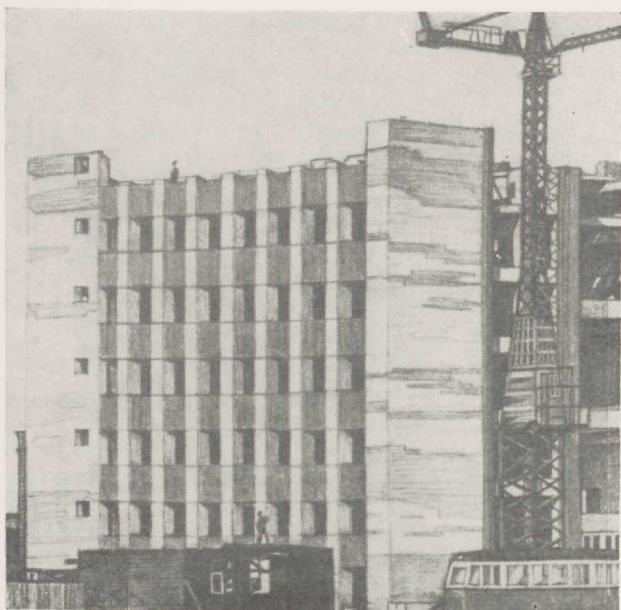
TÖID TALLINNA
KUNSTNIKE
KEVADNÄITUSELT

G. Markelov. Lapse pea. Puu. 1962.

S. Uiga. Vaade Suurelt Munamäelt. Õli, 1962.

E. Paris. Kaks poolikut maja. Süsi, sangviin, 1963.

L. Muuga. Dr. Espari portree. Oli. 1963.

V. Ohakas. Jääpurjekad. Oli. 1963.

V. Tulli. *Lein. Söövitus*. 1962.

H. Mitt. *Nõmme motiiv*. Akvatinta. 1963.

KONGRESSIJÄRGSEID MÖTTEID

Nõukogude kunstnike II üleliiduline kongress on lõppenud. Nii kõned kongressi tribüünilt kui ka kunstnike omavahelised vestlused tõestasid veenvalt, et Nõukogudemaa paljurahvuseline kunstnikepere monoliitsus on täna suurem kui kunagi varem.

Delegaatide sõnavõttud rõhutasid, et nõukogude kunsti edasine arengutee saab kulgeda ainult sotsialistliku realismi meetodil. Kõiki sõnavõtte läbis juhtmõte, et kunstilooming saab oma suurt ülesannet rahva kasvatamisel täita ainult siis, kui ta suudab tõeliselt sügava kommunistliku ideelisusega ning suurepärase realistlikus kunstivormis eredalt kujutada meie kaasaega kõige selle uue, areneva ja kasvava, mis on meie elule tänapäeval nii karakterne.

Terava kriitika osaliseks said need kunstnikud, kes oma loomingulises töös olid kaldunud kõrvale meie kunsti tervetelt alustelt ning võltsnovaatoritena sattunud jäljendama juba ammu oma aja ära elanud formalistlikke kunstisuundi. Õigesti märgiti ära ka üksikute kunstikriitikute ebaõiged, sotsialistliku realismi printsiipidele mittevastavad seisukohad. Oma desorienteerivates kriitilistes artiklites ja sõnavõttudes väljendasid nad mõtteid ja ideid, mis tegelikult propageerisid meie kunsti põhiolemusele võõraid, formalistlikke suundi.

Kongressi delegaatide sõnavõttudes väljendus kindlalt seisukoht, et ka kunsti valdkonnas ei saa olla mingit kahe omavahel vaenuliku ideoloogia rahulikku kooseksisteerimist. Nõukogude kunstniku loominguline tegevus saab areneda ainult kommunistliku parteilisuse alusel. Sotsialistliku realismiga ei saa kunagi sobitada kodanliku ideoloogia produkti — abstraksionismi ega ka teisi meile vastuvõetamatuid formalistlikke voole.

Nõukogude kunst on suurte tunnete ja mõtete kunst, mis on loodud südamega ja läheb vaatajate südameisse. Sellel pole midagi ühist külma ja kiretu elu kopeerimisega. Nagu formalism, nii on ja jääb ka naturalism sotsialistliku realismi kunstimeetodile võõraks.

Mitmel ja mitmel korral rõhutati, et tuleb kõikjal tõsta aukohale mineviku realistliku kunsti progressiivsed traditsioonid nii meie rahvaste kui ka kogu maailma kunstipärandist. Senisest veelgi tihedamad sidemed on vaja luua progressiivsete kunstnikega kapitalistlikes maades.

Õigesti mainiti seda, et meie kunsti edusammud tulevikus olenevad kunstinooruse tugevast ettevalmistamisest, tema õigest suunamisest ja kasvatamisest. Nagu igasse talendisse, nii ka noore, areneva kunstniku andesse tuleb suhtuda suurima hoolikusega. On vaja osutada palju hoolt ja sõbralikku tähelepanu, et noor, arenev talent ei kaoks ega hääbukuks tühiste, formalistlike katsetuste ummikus, vaid et ta kujuneks ja küpseks tõeliselt uueks ning väärtuslikuks kuldseks teraks nõukogude kunsti varasalve.

Teravalt väljendus mõte, et meie kunstis ei saa ega tohi olla vahetegemist põlvkondade vahel, vanade ja noorte eraldamist. Vaatamata erinevale eale on meie kunstnikkonna loomingulised eesmärgid ühised ning nende nimel peab monoliitsus veelgi kasvama. Igal noorel tuleb austusega suhtuda pika loomingulise elutee läbinud vanemasse seltsimehesse. Samuti iga kogemustega kunstimeister peab abivalmilt kaasa aitama selleks, et loomingulisel teel esimesi samme astuv noor kolleeg kujuneks tugevaks kunstnikuks ja et ta võiks väärikalt edasi arendada meie kunsti parimaid traditsioone.

Kõnelused kongressil olid siirad. Neis väljendus südamlilik soov, kindel tahe süvendada kunsti-loomingus veel rohkem parteilisuse printsiipi, viia kunst veel tihedamasse seosesse rahva eluga.

Ei ole kahtlust, et kongress andis meie paljurahvuselisele kunstnikeperele uut loomingulist indu ja ühendas tema ridu veel kindlamalt sammuma edasi kõige progressiivsema revolutsioonilise kunstimeetodi — sotsialistliku realismi teel.

Ed. Einmann

Üheks keskemaks küsimuseks kongressi delegaatide ja külaliste sõnavõttudes oli võitlus formalismi ja abstraksionismi vastu. See on ka selge, kuna see on vahetu järelendus enne seda toimunud partei ja valitsuse juhtide kohtumisest kunstitöötajatega. Kuigi otse esteetiliste vaadete ja maitse kasvatamisest räägiti suhteliselt vähe, eksisteerib nende vahel siiski vahetu seos. Näib, et formalistlike tendentside olemasolu meie kunstipraktikas on seletatav rea kunstnike ja kunstiteadlaste esteetiliste vaadete ja ideaalide ebapüsivusega. Kunstinäituste aruteludel, omavahelistes vestlustes baseerume me peamiselt maitseküsimusel, räägime maitsete rohkusest, halvast ja heast maitsest või hoopiski selle puudumisest ning paratamatult muudame esteetilise maitse omaette nähtuseks, lahutame ta ühtsest kommunistlikust esteetilisest ideaalst.

Esteetiline ideaal on alati olnud klassiline, kuigi seda ei saa identifitseerida poliitiliste, moraalsete, filosoofiliste vaadetega. Ideaal ühest küljest peegeldab meie ühiskonna praktika olulisemaid ja tähtsamaid külgi, selle arenemise põhitendentse, seaduspärasusi ja reaalseid võimalusi ning teisest küljest on hinnanguline kategooria, mis määrab inimeste loomuliku ümberkujundava tegevuse stiimuli ja eesmärgi. Maitse aga on seotud selle ideaaliga, tuleb temast, suunates ja korrigeerides inimese praktilist esteetilist tegevust. Ideaal kuulub ideoloogia, maitse aga psühholoogia valdkonda. Nad peaksid olema lahutatamatult seotud kunstnikus, kunstiteadlases.

Kriitika osaliseks saanud kunstnikud, eriti abstraksionismi kaitsjad püüdsid maitseid tõlgendada kui ainult tehniliste võtete kompleksi. Tegelikult viis maitsete absolutiseerimine anarhismini kunstis ja nagu nägime nende kunstnike juures — kodanliku esteetilise ideaali kammitsaisse.

Kuid kongressil ilmnes mõningate delegaatide sõnavõttus ka teine äärmus — maitsete unifikatsioon, millega paratamatult kaasneb ka erinevate

kunstistiilide eitamine, meetodi ja stiili, ideaali ja maitse samastamine.

Ometi on ühtsel, üldrahvalikul esteetilisel ideaalil oma reaalses väljenduses tohutult palju nüansse, varjundeid, mis on kas rahvusliku, professionaalse, grupilise või individuaalse iseloomuga. Selle baasil sünnibki maitsete rohkus. On ju teada, et ühise ideaali piirides on maitsete rohkus esteetiliselt seaduspärasuseks. On vaja häid ja mitmesuguseid maitseid, kuid ikkagi ühe, pidevalt areneva kommunistliku esteetilise ideaali raamides. Diskussioonide ja vaidluste hoos või konkreetsete kunstiteoste vaatlusel aga unustatakse see loomulik ideaal ja maitse dialektika.

Mõeldes sellele kongressile, viib mõtte ka meie näituste arutelude ja ilmunud artiklite juurde. Kas ei ole tihti arusaamatuste ja pahanduste põhjuseks siin samuti oma maitse üleliigne usaldamine ja esteetilise ideaali ähmasus. Esteetiline ebakindlus, ühest seisukohast teise viskumine, selguse ja sihikindluse puudumine on eriti kunstikriitikas ebasoovitavad nähtused. Vahest endale aru andmata paneme me vaataja raskesse olukorda ja raskendame rahva esteetilist kasvatamist. On ju ilmunud artikleid, kus üks ja sama autor esineb täiesti vastandlike arvamustega ühe ja sama teoreetilise küsimuse käsitlemisel. Sealjuures ei põhjendata millekagi üleminekuid ühest seisukohast teise. Alles väidetakse, et elu enda vormide taasloomisel kunstis ei ole midagi ühist realismiga, et see on naturalism, et kunsti olemuseks on elu tinglik kujutamine jne., aga täna juba loome vastupidist, ainult et teise kunstniku kohta. Kõige selle põhjuseks on segasus esteetiliste vaadete ja ideaalide osas ja kunstiteoste hindamine oma maitse prisma läbi.

On viimane aeg tõsta artiklite ja teoreetiliste tööde kultuuri ning välja töötada põhiliste esteetiliste probleemide osas õiged vaated ning mõelda ideaali selgusele.

R. Sarap

Aeg ja kiirelt arenev elu dikteerivad meie kunstile ja kunstnikele üha uusi ülesandeid. Nii ei rahulda meid enam kunstipropaganda senised vormid, samuti on vaja leida uusi teid rahva, eriti koolinoorsoo esteetiliselt kasvatamiseks. Need probleemid olid nõukogude kunstnike teisel üleliidulisel kongressil tähtsal kohal, neid käsitleti põhjalikult nii aruandekõnes kui ka paljudes sõnavõttudes.

Meie rahva üha kasvavat janu kunsti järele ei suuda enam täielikult rahuldada kunstinäitused ja muuseumide ekspositsioonid. Eriti on vaeslapse osas maarajoonide elanikud. Samal ajal on muuseumide fondid ja hooldad täis kunstiteoseid, mis ei mahu alalisse ekspositsiooni ja jäävad seega külastajale kättesaamatuks. Miks mitte organiseerida neist fondidest väiksemaid rändnäitusi või lihtsalt luua

rida alalisi kunstigaleriisid väiksemates keskustes või isegi koolides? Selles küsimuses valutatakse südant paljudes liiduvabariikides. Põhjendatult heideti ka ette, et riiklikel tellimustel pole enamikul juhtudel konkreetset aadressi. Selle asemel, et luua suuremaid kunstiteoseid tellimuste näol ainult näituste või muuseumide jaoks, peaks neile juba alguses leidma koha rahva hulgas — mõnes ühiskondlikus hoones või kultuuriasutuses ja lahendama teose siis juba seda konkreetset aadressi arvestades. Ehkki meie vabariik sai kongressil kunstipropaganda-alase töö eest kiita (rändnäitused, kunstinädalad), oleks meilgi veel palju teha kunsti viimisel rahva hulka.

Üheks mõjuvaks vahendiks kunsti propageerimisel ja rahva esteetilisel kasvatamisel on monumentaal-dekoratiivkunst, mis on igapäevases kontaktis laiade rahvahulkadega. Monumentaalkunsti probleemid on aga üleliidulises ulatuses veel lahendamata. Meie hoogsalt arenev linnaehitus kulgeb lahus monumentaalkunstist, teoreetilist ja praktilist läbitöötamist ootab kujutava kunsti ja arhitektuuri sünteesi küsimus. Meie vabariigi kunstnikud on selles valdkonnas üht-teist teinud (mille eest meile kongressil kompliment öeldi), kuid see kõik on seni kulgenud omaalgatuslikult ja keskse organiseerimiseta, mistõttu mõnedki tulemused on vaieldava väärtusega. Kongressil nõuti, et nendes küsimustes peab NSVL Kunstnike Liit ja tema uus juhatus võtma algatuse enda kätte, et kokku viia kunstnikud, arhitektid kui

ka majandusorganisatsioonid, kellest sõltub monumentaalkunsti tulevik.

Palju räägiti kongressil ka noorsoo esteetilisest kasvatamisest. See määratu tähtsusega tööloik meie tulevase põlvkonna harmoonilisel kujunemisel on praegu meie koolides veel üpris hooletusse jäetud. Kritiseeriti nii koolide praegusi õppeprogramme kui ka õpetajate ettevalmistamist, mis kaugeltki ei vasta kaasaja nõudeile. Noored, kes lõpetavad meil üldharidusliku keskkooli, omavad kujutatavast kunstist väga udust ettekujutust ja nõrku teadmisi, neis ei ole äratatud huvi kunsti ega muu ilusa vastu. Üldist tähelepanu pälvis kongressil selles osas Läti NSV Kunstnike Liidu ja Haridusministeeriumi ühine viljakas tegevus. Lätis on keskkoolide 9. ja 10. klasside õppekavadesse sisse viidud fakultatiivse ainena kunstiajalugu. Ka meie vabariigi Haridusministeerium peaks lõunanaabritest eeskujuga võtma.

Nõukogude kunstnike II üleliidulise kongressi otsuses kajastuvad kõik eespool nimetatud küsimused. Järelikult hakatakse meie kunstnike organisatsiooni edasises töös neile probleemidele tõsiselt ja vajalikult tähelepanu omistama, mistõttu ka tulemused ei tohiks end kaua oodata lasta. Siit tulenevad samad ülesanded ka meie vabariigi kunstnikkonnale, kes koostöös ENSV Kultuuriministeeriumiga peaks suutma lahendada mõnedki kitsaskohad kunsti propageerimisel ja rahva esteetilisel kasvatamisel.

I. Torn

Võitlus kunsti ideelise puhtuse eest — see oli peamine mõte, mis jäi kõlama Nõukogude kunstnike II üleliidulisel kongressil. Leppimatu võitlus ideelageduse ja abstraksionismi vastu kunstis, meie kunstil ei saa olla teist eesmärki kui teenida rahvast — nende üksmeelsete seisukohtadega tegi kongress kokkuvõtte eelnevast laialdasest arvamuste vahetusest meie kunsti arengusuuna kohta. See sunnib meid, kunstnikke, sügavalt järele mõtlema oma osast kunstniku-kodanikuna, analüüsima oma loomingut ühiskondliku vajalikkuse seisukohalt.

Kunst kuulub rahvale. Meie, tarbekunstnike töö kujundab kõige otsesemalt ümber olustikku, on kõige vahetumaks ja laialdasemaks abinõuks rahva esteetilise maitse kujundamisel ja kasvatamisel.

Kuigi möödunud kongressil kritiseeriti abstraksionismi ja formalismi esinemist peamiselt kujutavas kunstis ning hoiatati küsimuse vulgariseerimise

eest — võitluse mehhaanilise ülekandmise eest dekoratiiv-tarbekunsti, selle spetsiifiliste esteetiliste seaduspärasuste vastu, tuleb arvestada formalismi esinemise võimalikkust ka tarbekunstis. Mulle tundub, et formalism tarbekunstis avaldub esmajoones dekoratiiv-kujundusliku külje absolutiseerimises, funktsionaalse külje ja loogilise olustikulise seose alahindamises. Muidugi — sedavõrd kui dekoratiiv-tarbekunst on temaatika kandjaks, sedavõrd eksisteerib ka võimalus, et ta võib muutuda antihumanistlike, vaenulike ideede kandjaks.

Arvan, et need on peamised karid, milliseid tuleb tarbekunstnikel vältida, et jääda oma loominguga rahvale vajalikuks.

Teine küsimus, millel on eriti monumentaal-dekoratiivkunsti arengu seisukohalt suur tähtsus ja millest kõnelesid mitmed sõnavõtjad kongressil, on kunsti sünteesi küsimus. Ka meie vabariigis arene-

vad arhitektuur, kujutav kunst, tarbekunst ning dekoratiiv-monumentaalkunst üksteisest eraldatuna. Nende kokkupuutepunktid on juhuslikud ja tulemused paljudel juhtudel küsitavad. Kuid suuri, kogu avalikkuse tähelepanu fookuses olevaid ülesandeid, nagu oli omal ajal «Estonia» interjööri kujundamine, kuhu olid tööle rakendatud meie võimekad kunstnikud, pole meil praegu ette näha. Elu areneb. Arusaamised kujunduse laadist, maitsest ja põhimõtetest muutuvad. Ja on kahju, et hiljem pole enam leitud võimalusi selliseks koostööks arhitektide ja kunstnike vahel.

Arvan, et meil vabariigis on embrüonaalses olekus valminud kõik tingimused suure, tõelise kunstide sünteesi loomiseks — ansamblite loomiseks, kus kõik kunstiliigid leiaksid oma koha ning seostuksid orgaaniliselt üksteisega. Tuleks läbi mõelda ja lahendada asja organisatsiooniline külg. Saageli erilise eesmärgita killustatud väikeste summade ja tellimuste koondamisega võiks leida võimalusi suurte ja vastutusrikaste tööde teostamiseks.

Järelduskasvava kunstnike põlvkonna harmooniline arenemine, lülitumine meie kunsti ja ühiskonna ellu — see oli üks keskseid küsimusi kongressil. Ideeline küpsus ja kõrge kunstimeisterlikkus peavad

olema eelduseks täisväärtuslike kunstiteoste loomisele. Meie tarbekunsti arenguks on selle kõrval väga tähtis küllaldase eksperimentaal-materiaalse baasi olemasolu. Eriti vajalik on see noorte kunstnike arengu seisukohalt. Vähe on tarbekunstnikul ainult paberil kavandamisest. Tõelise meisterlikkuse saavutab kunstnik pidevalt kontaktis olles materjaliga, ka uute materjalidega, tundma õppides ja edasi arendades nendes peituvaid võimalusi ja väljendusvahendeid.

Üheks lähemal ajal lahendust vajavaks ülesandeks vabariigis on tugeva eksperimentaalse baasi loomine kõigile tarbekunstialadele. See kindlustab meie tarbekunstile uue tõusu ja aitab kahtlemata paljudel noortel kunstnikel kiiremini astuda täisväärtusliku liikmena meie tunnustatud kunstimeistrite ridadesse.

Toimunud partei ja valitsuse juhtide kohtumised kunsti- ja kultuuritegelastega, samuti lõppenud kongress puhastasid meie vaated kunstile võõrastest ja vääratest tendentsidest, kinnitasid sotsialistliku kunsti põhiluseid ning panid meile, kunstnikele, veelgi suurema vastutuse oma töö suhtes. Oma järgneva tööga peame näitama, et oleme ajastu väärilised ja meile esitatud ülesannete kõrgusel.

J. Matvei

KROONIKA

TEENETE EEST nõukogude kujutava kunsti arendamisel andis NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium NSV Liidu rahvakunstniku aunimetuse Evald Okasele.

*

...eesti nõukogude kujutava kunsti arendamisel andis Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Eesti NSV rahvakunstniku aunimetuse kunstnik Eduard Einmannile, Eesti NSV Kunstnike Liidu juhatuse esimehele kunstnik Jaan Jensenile ja Riikliku Kunstiinstituudi professorile kunstnik Paul Luhtenile. Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetuse said Riikliku Kunstiinstituudi dotsent kunstnik Leesi Erm, Riikliku Kunstiinstituudi dotsent kunstnik Lepo Mikk (Mikko), kunstnik Ellinor Sinka-Piipuu

ja Riikliku Kunstiinstituudi rektor kunstnik Jaan Vares.

NÕUKOGUDE KUNSTNIKE II ÜLELIIDULINE KONGRESS valis uue NSVL Kunstnike Liidu 143 liikmelise juhatuse. Oma esimesel koosolekul valis juhatus 23 liikmelise sekretariaadi, kuhu kuuluvad esindajad kõigist liiduvabariikidest. Juhatuses esimeseks sekretäriks valiti Nõukogude Liidu rahvakunstnik Sergei Gerassimov. Eesti kunstnikest valiti sekretariaati ENSV Kunstnike Liidu juhatuse esimees, ENSV rahvakunstnik J. Jensen. Juhatusse kuuluvad veel ENSV teeneline kunstitegelane I. Kimm, kunstiteaduste kandidaat H. Kuma. Revisjonikomisjoni kuulub meie vabariigi esindajatest ENSV Kunstnike Liidu vastutav sekretär I. Torn.

NÕUKOGUDE MOLDAAVIA KUNSTNIKUD

L. Grigorašenko

MOLDAAVIA NSV RAHVAKUNSTNIK

Nõukogude Moldovaavia kujutava kunsti areng on lahutamatult seotud rahva eluga, tema osavõtuga kommunistlikust ülesehitustööst vennalike rahvaste peres.

Ajaloolisel XXII kongressil vastuvõetud NLKP programm määritles selgelt nõukogude kunsti arengu peajooned: s. o. sidemete kindlustamine rahva eluga, meie tegelikkuse rikkuse ja mitmekülgsuse elutruu ja kunstimeisterlik kujutamine, kõige uue ning tõeliselt kommunistliku hingestatud ja ere kajastamine kunstis, ning kõige selle paljastamine, mis takistab ühiskonna edasiminekut.

Partei kutsub ja innustab kunstnikke kõrge kunstimeisterlikkuse ja ideelisuse saavutamisele, julgele novaatorlusele, kogu maailma kunsti arsenalis leiduva parima ja progressiivse loovale omandamisele.

Moldaavia kunstnike kollektiiv on suuteline oma loomingulise tööga, kunstimeisterlikkuse pideva täiustamisega, tänu katkematu sidemele rahva elu ja püüdlustega, lahendama rahva ideelise ja esteetilise kasvatamise ülesandeid ja andma hinnatava panuse üldrahvaliku kultuuri kujunemisse.

Veendumust sellesse sisendab kujutava kunsti vaieldamatu tõus vabariigis, paljude kunstnike loomingulised edusammud, kes on pöördunud meie kaasaja poole ja püstitanud oma peaülesandeks tema suurepärase tegude ja saavutuste edasiandmise kunstivahenditega.

Nõukogude Moldovaavia kunsti arengut soodustas suurel määral rahvuslike kultuuride üksteisele lähendamise ja vastastikuse mõjutamise protsess, mille käigus tugevnes paljude kunstnike professionaalne meisterlikkus. Vennasvabariikide ja rahvademokraatiamaade kunstnike teosed olid meie kunstnikele paljuskü õpetlikeks, aitasid neid edukamalt lahendada oma loomingulisi ülesandeid. Tihedam suhtlemine vennasvabariikide kunstimeistritega ja tutvumine nende töödega aitasid meie kunstnikel selgemini tunnetada kunsti ees seisvate

peamiste ülesannete ühtsust ning tõsta nõudlikkust oma töö suhtes. Kaotamata sidet oma vabariigi eluga, aitas see neid lühikese ajaga saavutada võrdse taseme teiste vennasvabariikide kunstiga. Kui arvestada moldaavia kujutava kunsti noorust, siis on see kahtlematult suur saavutus.

Kunstnike viimase aja töödes avaneb vaatajale üha sagedamini uue õitsva Moldovaavia pale — rõõmsa ja loova töö maa pale. Parimad neist tööddest rõõmustavad oma kujundilise värskuse ja kordumatusega, mis tõestab maalikunstnike, skulptorite, graafikute ja tarbekunstnike professionaalse meisterlikkuse kasvu. Figuraalsetes kompositsioonides, portreedes, maastikumaalides, natüürmortides lahendatakse keeruka struktuuriga väljendusriikka plastilise kuju loomise komplitseeritud ülesandeid ümbritseva tegelikkuse tähelepaneliku vaatleuse uurimise ja hindamise alusel. Kaasaeg on tunginud kõigi meie kunstnike loomingusse kui peamine teema, mis määrab ära nende loomingu suunitluse.

*

Nii on kolme viimase aasta jooksul meie maalikunstnikud, arvuliselt kõige suurem sektioon, muutunud märgatavalt julgemaks oma loomingulistes otsingutes. Seetõttu ilmub ka näitustele üha rohkem poeetilisi, vaatajat aktiviseerivaid teoseid. See tähendab, et meie kunstnikud on tabanud aja pulsilööke, et paljudel juhtudel on kasvanud nende nõudlikkus enda vastu oma loomingus.

Seoses ülalöelduga ei saa vaikides mööda minna meie ühe vanema kunstniku R. Okuško maalist «Asfalt». Värskest ja omapäraselt näeb kunstnik meie silme all üha kaunimaks muutuvat ehitavat linna. Tavalise episoodiga avab ta meile töö romantika. Maalist õhkub helget ja rõõmsat meeleolu.

L. Dubinovski. Koidule vastu. Triloogia. Pronks, 1960.

Väljakujunenud kunstnike kõrval astub üha julgemini loomingulisele teele noor põlvkond, kes on saavutanud juba hinnatavat edu ja kordaminekuid. Sageli baseerub nende tööde erutavus kaasaja elu nähtuste sügaval ja omapärasel tunnetamisel.

See on iseloomulik töödele, nagu G. Saintšuki «Mase mare», V. Zazerskaja «Lõikus», I. Vieru «Kevad», J. Šibajevi «Reidil», V. Obuhhi «Raudbetoonitehases», A. Baranovitši «Keskpäev», M. Rasnjanski «Külamehed» ja teistele, kus autorid on vältinud illustratiivsust ja detailsust ning suutnud tuua oma teostesse väljendusrikkuse ja ülevuse jooni.

Mõni aasta tagasi võisime me parimaid saavutusi portreekompositsiooni alal siduda M. Gamburdi, D. Sevastjanovi, K. Kitaika nimega. Täna lisanduvad neile selles žanris uued meistrid, kes edukalt avardavad oma loomingus portreekunstis peituvaid võimalusi.

Nii andis hinnatavaid resultate Moldovaavia kunstnike IV kongressi päevil läbiviidud kinnine konkurss parima portree saamiseks kaasaegsest. Kõik auhinnalised kohad omandasid noored kunstnikud — Demjan Janku, Naum Epelbaum, Stepan Tuhhar, Olga Orlova ja teised.

Kunstnike-portretistide edusammudest annavad tunnistust ka V. Russu-Tšobanu Maria Brovina, V. Sadovskaja akadeemik J. Grossuli, O. Orlova jt. elujaatavad portreed.

Püüdest anda edasi uut Moldovaavia looduse ilmes on läbi imbunud A. Vassiljevi, M. Petriku, I. Jeršovi, M. Greku ja teiste kunstnike parimad maastikumaalid. Kunstnikud sõidavad sageli vabariigi rajoonidesse materjali kogumiseks oma tööde jaoks. Koos sellega ei ole kunstnike tähelepanu keskpunkti välja jäänud võitlus sügava, läbimõeldud, meie kaasaega kajastava temaatilise maali eest, kompo-

B. Nevvedov. Harap Alb. Illustratsioon rahvamuinasjutule. Tušš. 1960.

sitsioonimeisterlikkuse tõusu eest, sügavate meeldejäävate nõukogude inimeste kujude loomise eest.

Samaaegselt tuleb kunstnike kollektiivis pidada võitlust nii valenovaatorluse kui ka fotorealistlikku, käsitöolislikku maalikunsti libisemise vastu, mis võivad tuua palju halba ning muutuda tõsiseks takistuseks kunstnike loomingulisele kasvule.

*

Edusammud on täheldatavad monumentaalskulptuuri arengus, mis orgaaniliselt liitub Moldaavia linnade uute arhitektuuriliste ansamblitega. Seda tähistavad viimastel aastatel loodud mälestussambad kangelaslikule kommunistlikule noorsooühingule Kišinjovis (autorid L. Dubinovski ja arhitekt F. Naumov), Pavel Tkatsenkole Benderõs (autorid B. ja N. Epelbaum ja arhitekt Soihet), V. I. Leninile

(autorid A. Maiko ja I. Ponjatovski), samuti A. Maiko mälestussammas I. Soltõsile, milles sõjamehe-kangelase ere kuju on saanud väljendusriikka plastilise lahenduse. Orgaaniliselt liitub uue Tiraspoli arhitektuuriga K. Kobizeva kompositsioonigrupp «Moldaavia annid».

Mainitud mälestussambad räägivad meie juhtivate skulptorite võimetest lahendada edukalt monumentaalpropaganda suuri ülesandeid.

Mitmekesiste ülesannete lahendamine skulptuuris on tinginud ka loominguliste väljendusvahendite rikastumist ning eriilmeliste loominguliste individuaalsuste väljakujunemist. See kõik on aidanud muuta meie skulptuuri mitmekülgsemaks elu peegeldamisel. Positiivne on ka see, et lahenduste otsingul on hüljatud illustratiivsus, mida varasemates töödes võis sageli kohata. Skulptorite kaader on viimastel aastatel kasvanud ka professionaalse etteval-

mistuse saanud noorte kunstnike arvel. Ühises peres kogenud kolleegidega on nad asunud figuraalsete kompositsioonide ning portreede lahendamisele skulptuuris. Nimetatud aladel on moldaavia skulptuurimeistritel rida õnnestunud saavutusi: K. Kobizeva «Laul», L. Dubinovski «Koidule vastu» ja «Tiraspoli õmblejad», B. ja N. Epelbaumi «Elektrikeevitaja», V. Lartšenko «Lüpsja» jt. Nende loomise on tinginud skulptorite elav huvi kaasaja elunähtuste vastu ja nad on tõendiks meie skulptorite kollektiivi ideelis-teoreetilise taseme tõusust.

Skulptorite suurenenud huvi inimese vastu portreežanris on viinud kujutatavate psühholoogilise iseloomustuse süvendamisele, nende sisemaailma reljeefsemale edasiandmisele. Näitena võiks tuua L. Dubinovski loodud rumeenia kunstniku Korneliu Baba ja akadeemik Skrjabini portreed, K. Kobizeva «Metsatöölised», B. Epelbaumi «Nataša» — teosed, mis kätkevad endas hingestatud inimese kuju.

Moldaavia skulptorite tähtsaimaks ülesandeks jääb ükskõik millises skulptuurižanris selliste teoste loomine, mis õilistavad inimest, kasvatavad teda esteetiliselt ja kõlbeliselt. Selle ülesande lahenda-

mine on lahutamatu skulptorite kunstimeisterlikkuse pidevast täiustamisest. Õeldu kehtib täiel määral kogu moldaavia skulptorite kollektiivi kohta.

*

Arvuliselt mitte suur moldaavia graafikute kollektiiv tõendas kahel viimasel näitusel oma märkimisväärset loomingulist kasvu. Kasutades Kunstifondis äsja avatud estambitsehhi, on nad aktiivselt asunud estambi viljelemisele. Kuna neil varem polnud võimalusi graafilistes tehnikates töötamiseks, püüavad nad tasa teha kaotatud ja seda kiires tempos.

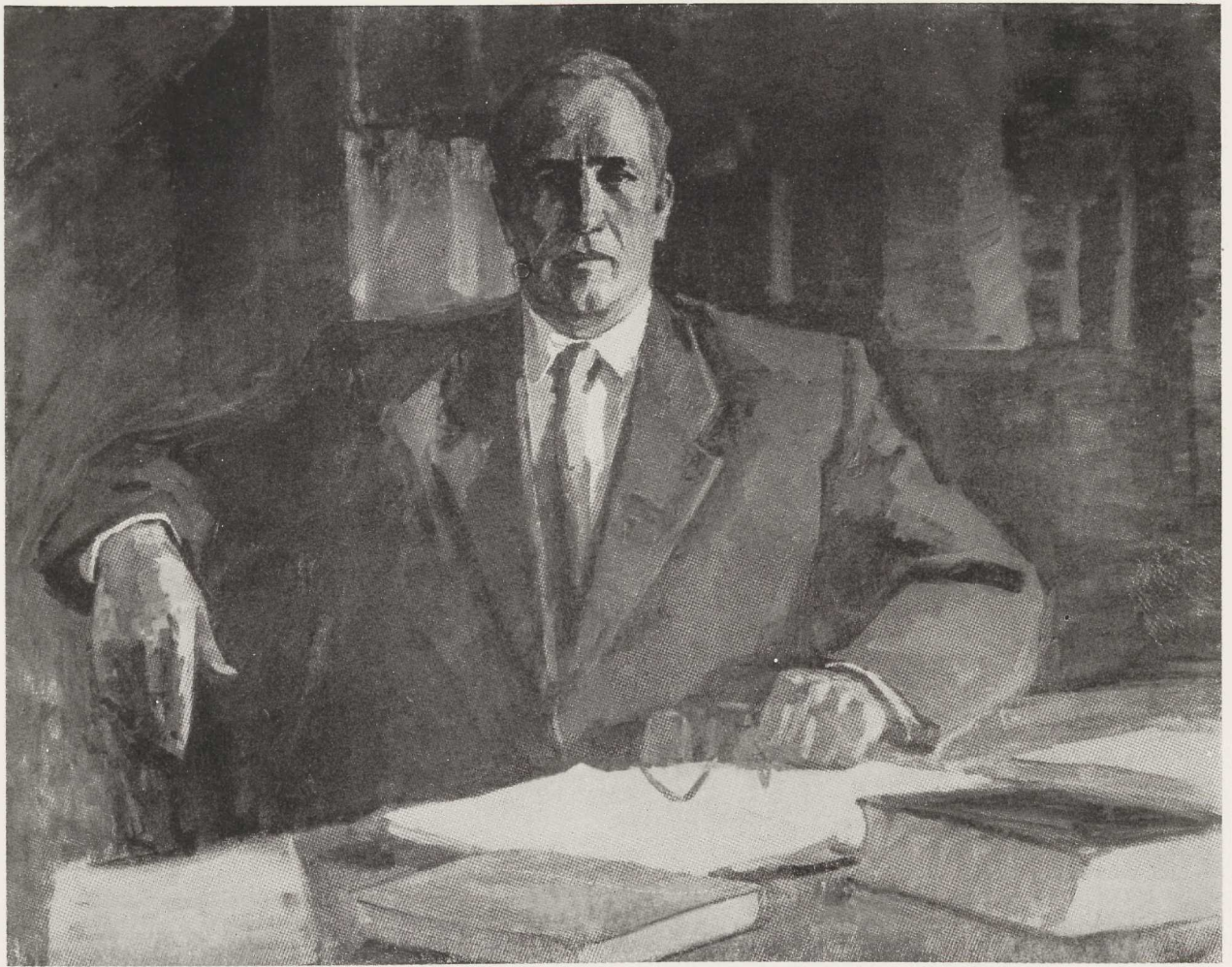
Mõnikord võrreldakse graafikakunsti reportaažiga. Siiski pole see õige võrdlus, sest kuigi kunstnik-graafik sageli jälgib ning fikseerib aktuaalsete sündmuste käiku, annab ta need vaatajale edasi oma kunstilises ümbertöötluses. Graafika, nagu maalikunsti valduses on tohutult mitmekülgsed loomingulised võimalused, millega ta saab kunstikeeles lahendada kaasaja tähtsaid teemasid.

Märkimist väärib S. Tuhhari seeria «Inimesed — Moldaavia rikkus», mille parimais lehtedes on uud-

I. Vieru. Kevad. Oli. 1961.

V. Sadovskaja. Moldaavia NSV TA presidendi J. Grossuli portree. Oli. 1960.

selt ja julgelt lahendatud vabariigi eesrindlike inimeste kujud.

Eredamaks ja sihikindlamaks on muutunud poliitiline plakat. Kuid kahjuks antakse vabariigis plakateid välja veel vähe ning nende trükist ilmumine toimub hilinemisega.

Meie plakatistide kaader on võrsunud Moldaavia pinnal. Nende meisterlikkus on saanud oma lihvi meie kollektiivi keskel. J. Averbuhhi, V. Obuhhi, G. Dumitriu, J. Merega, V. Kubani, S. Pikunovi ja teiste kunstnike plakatid on alati aktuaalsed ja päevakajalised.

Edukalt arenevad ka moldaavia satiir ning massilise leviku omandanud tarbekunst, mida käsitlevad eri artiklid almanahhi käesolevas numbris.

*

Oma panuse Moldaavia kultuuri arengusse on andnud ka teatri- ja kinokunstnikud, kelle töö iga uue lavastuse või filmi loomisel nõuab loominguliste jõudude täit pinget ja suurt tööarmastust. Teatud eposhi ja keskkonda iseloomustavate tunnuste uurimine, etnograafilise materjali uurimine, töötamine

J. Averbuhh. Ema. Linoollõige. 1962.

P. Silingovski. Bessaraabia. Oli. 1911.

M. Petrik. Tee. Oli. 1960.

natuuriga, pidev kontakt teatri kollektiiviga, püüe täpsemalt avada ja edasi anda teose sisu, abi osutamine näitlejale tema mängus laval, lavakompositsiooni sidumine muusika iseloomuga, lava ruumilisuse julge lahendamine, valgusefektide kasutamine — kõik see kuulub kunstniku-dekoraatori loomingulise töö keerulisse kompleksi. Sel alusel liitub teatridekoratsiooni väikesearvuline sektsioon ühtseks kollektiiviks.

Selle sektsiooni kunstnikud võtsid oma töödega osa üleliidulisest teatrikunsti näitusest Moskvas, teatrite üleliidulisest ülevaatuses.

Parimate töödena tuleb mainida näidendite «Kui õitseb akaatsia» ja «Kremlis kellad» (kunstnik K. Lodzeiski), ooperi «Deemon» (A. Mater), «Ämm kolme miniaga» (A. Šubin), «Mitrutsi tee» (S. Tšervinskaja) lavakujundusi.

Suure töö tegid ära teatrikunstnikud Moskvas toimunud Moldaavia kunsti ja kirjanduse dekaadi ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Seal näidati kinofilme ja teatrilavastusi A. Šubini, K. Lodzeiski, A. Materi, N. Alentjevi lavakujundustega. Samade autorite dekoratsioonieskiisid kui iseseisvad teosed olid eksponeeritud ka dekaadi raames toimunud kujutava kunsti näitusel.

M. Gamburd. Ketrāja. Oli. 1946.

V. Russu-Tšobanu. Naise portree. Oli. 1961.

K. Kobizeva. Moldaavia tants. Kips. 1951.

Meie teatrikunstnike töid on korduvalt autasustatud diplomitega, paljudel vabariiklikel ja üleliidulistel näitustel on neile omistatud konkursside laureaatide nimetusi.

Meid rõõmustab, et oma viimastes töödes lähevad nad lavakujunduste uudsete julgete lahenduste teed, mis aitab vaatajal mõista dramaturgi kavatsuste olemust.

Lavakujundus on vabanenud detailidega ülekuhjamisest, mida võis kohata varasematel aegadel. Lavastuste kujundiline kõlavus on muutunud võrreldamatult väljendusrikkamaks ja ilmekamaks.

Kui kõigest mõne aasta eest teatrikunstnikel peaaegu puudus võimalus esitada oma töid näitustel eskiiside alahindamise tõttu iseseisvate kunstiteostena, siis nüüd on olukord muutunud. Spetsiaalsed üleliidulised näitused, samuti dekoratsioonikunstnike osavõtt vabariiklikest näitustest annab ettekujutuse selle ala kunstnike loominguilisest kasvust ning rikastab meid.

*

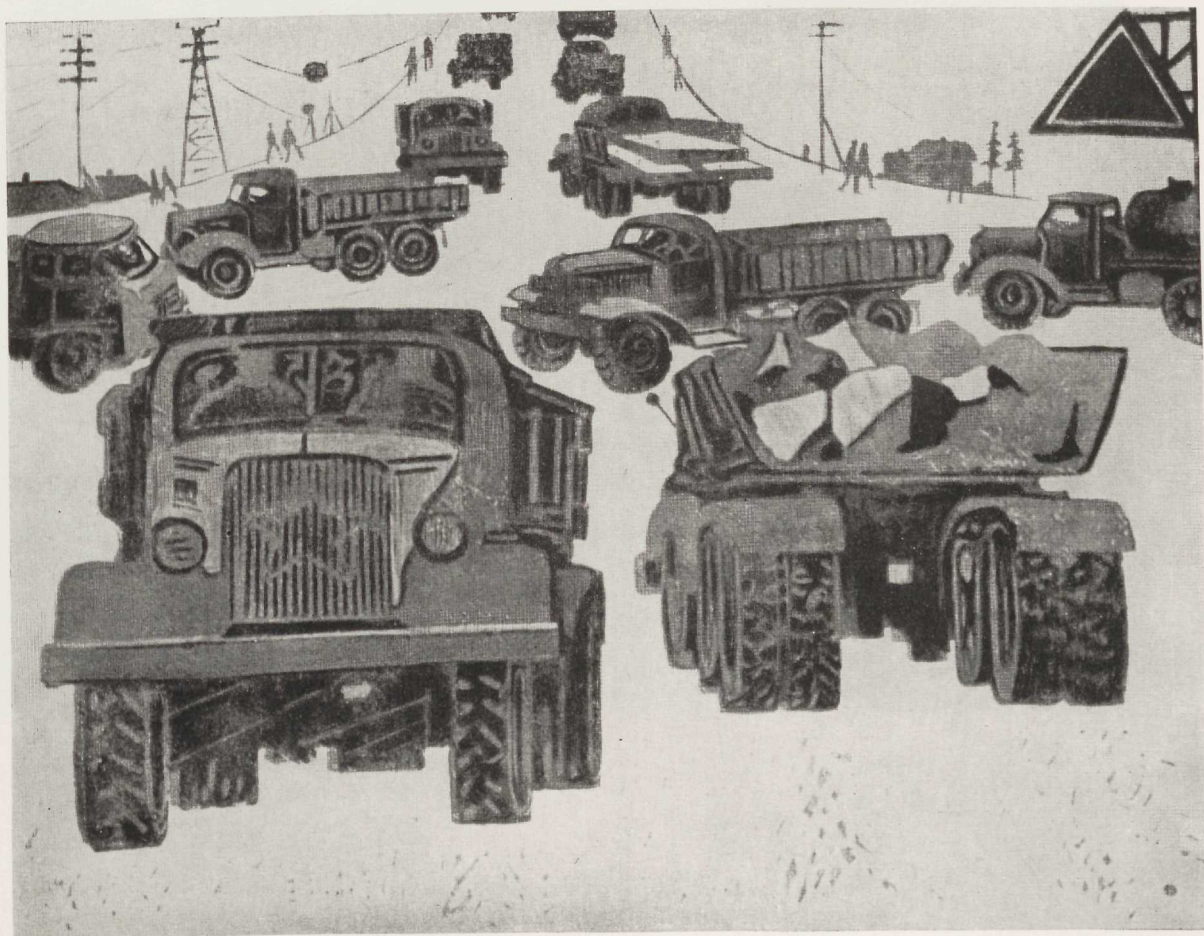
Moldaavia kujutav kunst areneb koos kogu nõukogude kunstiga, millele on iseloomulik üldistada ja täiuslikumalt kajastada meie riigis toimuvate sünd-

I. Bogdesko. Kiri.
Linoollõige. 1961.

S. Tuhhar. «Krasõ'd». Leht seeriast «Meie elu rütm». Litograafia. 1962.

L. Grigorašenko. Ülestõusnud. Akvarell. 1959.

muste tähtsust, püües sügavamalt avada inimeste sisemaailma ning kunstnike professionaalse meisterlikkuse tõstmise pinnal luua ideelis-kunstiliselt täisväärtuslikke teoseid.

Käesoleval ajal seisavad meie vabariigi kunstnike ees uued suured ülesanded.

Kommunistliku homse uus inimene — see on igakülgsest arenenud isiksus, kartmatu kosmoseuurija ja looduse ümberkujundaja — inimese ideaal, millisest unistasid kõigi aegade ja rahvaste humanistid. Tema kasvatamises, tema vaimsete ja füüsiliste jõudude harmoonilises arengus kuulub tohutult tähtis koht kunstile. «Kui tahad nautida kunsti, pead olema kunstiliselt arenenud inimene» — need Karl Marxi sõnad viitavad kunsti mõistmise erakordsele tähtsusele. Mitmekülgse esteetilise kasvatustöö eesmärk ja ülesanne on ületada halbade kunstiliste maitsete mõjusid, väikekodanlikkust ja labasust.

Sellega seoses tahaks veel kord rõhutada neid suuri ülesandeid, mis seisavad meie ees kunsti lülitamisel tööstusse.

On teada, et kunst üksnes ei õilista inimese hinge, ei muuda teda vastuvõtlikuks kõige ilusa, helge, puhta ja hea suhtes, vaid aitab ka olulisel määral tõsta tema tööviljakust. Kui aja jooksul ilu tungib rahva töösse ja elu-olusse, siis võime olla veendunud, et meie töö üks tähtsamaid ülesandeid on lahendatud edukalt.

Teine mitte vähem tähtis ülesanne on näidata vabariigi eesrindlikke inimesi, kommunistliku töö lööklasi, neid tulevikuinimesi, meie avangardi, kes rajavad uusi teid tööviljakuse tõstmiseks.

Hiljuti toimus vabariigi ideoloogilisel alal töötajate nõupidamine, mis tõstis üles palju uusi lahendust nõudvaid ülesandeid, nagu töötamine agitplakati väljalaskmisel, parteiorganisatsioonide abi kunstni-

P. Silingovski. Bessaraabia. Dnestr. Ofort. 1912.

I. Jeršov. Uus Kutsurgan. Oli. 1962.

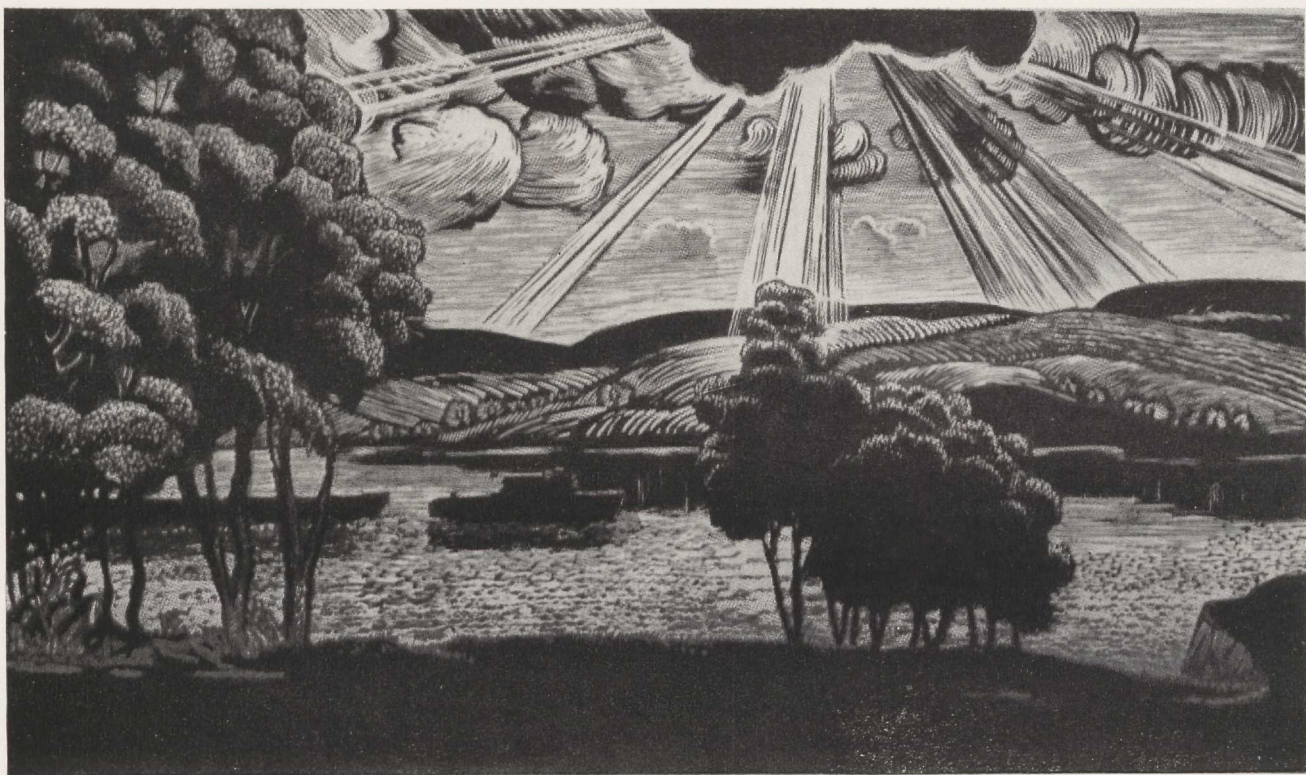

I. Zumati. Naise portree. Oli. 1962.

*V. Novikov, F. Nutovitš.
Uisutajad. Keraamika. 1963.*

J. Merega. Kodupaik. Linoollõige. 1962.

kele ateistliku propaganda teostamisel, meid ümbritseva tegelikkuse rikkuste näitamine. Me peame oma töödes peegeldama Moldaavias ja meie paljurahvuselise riigi teistes vennasvabariikides läbiviidavate imepärase ümberkorralduste suurejoonelisi näiteid.

Kõik kõige noorem, uuem, eesrindlikum, progressiivsem, rahvale vajalikum ja kasulikum peab leidma kajastuse meie kunstnike teostes. Nende loomingu mõõdupuuks peab olema see reaalne kasu, mida kunstnik toob ühiskonnale, inimestele. Ta peab sisendama meisse rõõmu ja innustust, pakkuma esteetilist naudingut.

On saabunud imekaunis aastaag — kevad. Meie vabariik on kattunud õitest valendavate aedadega. Kunstnike püüdeks on näidata oma lõuenditel kevade, meie suurepärase tegelikkuse võlusid.

«Tööle!» — ütlesime me üksteisele meie ühisel koosolekul, pühendatud nõukogude kunstnike teisest üleliidulisest kongressist kokkuvõtete tegemisele. Meie koht on praegu tööpinkide juures, kolhoosifarmides, uusehituste tandril, aedades, viinamarjastandikes — kõikjal, kus toimub loomine, kus allikana keeb ja kihab elu, kus säravalt paistab päike. Nii hoiame me kurssi päikesele!

MOLDAAVIA KUNSTI AJALOOST

K. Rodnin

Kauges minevikus oli Moldaavia territoorium üks Musta mere põhjaranniku antiikkultuuri keskusi, millest annavad tunnistust III—II aastatuhandest e. m. a. pärinevad muistised. Arheoloogilised uuringused võimaldavad jälgida klassieelse ühiskonna perioodil Dnepri alamjooksu asustanud hõimude pikka arenguteed. Mõningad mälestised tõendavad Alam-Dnepri asukate sidemeist teiste rahvaste kultuuriga. Seda kinnitab laialdaselt tuntud, XIII sajandist e. m. a. pärinev Borodini aardeleid, mis 1912. aastal leiti Belgorod-Dnestrovski linna lähedalt. Aardeleiu esemete hulgas esineb egeuse kultuuri kuuluvaid hõbenõusid, nefriitkirved aga annavad tunnistust kaubavahetusest Kesk-Aasiaga ja Siberiga.

Alates VI sajandist e. m. a. algab antiikse kreeka- rooma kultuuri sissetung, millest on säilinud arvukaid mälestusmärke. Siduvaks lüliks nende kultuuride levikul oli vana-kreeka Tirase koloonia, misugune eksisteeris alates VI sajandist e. m. a. See kindlustatud asula siirdus I sajandil roomlaste valdusse ja ta kohale tekkis keskajal Belgorod-Dnestrovski kindlus, Moldaavia kindlustusarhitektuuri üks suuremaid mälestisi. Antiikkultuuri rohkem kui

tuhandaastane mõju oli Alam-Dnepri ala asukate kunstiliste maitsete ja vaadete väljakujunemisel oluliseks teguriks.

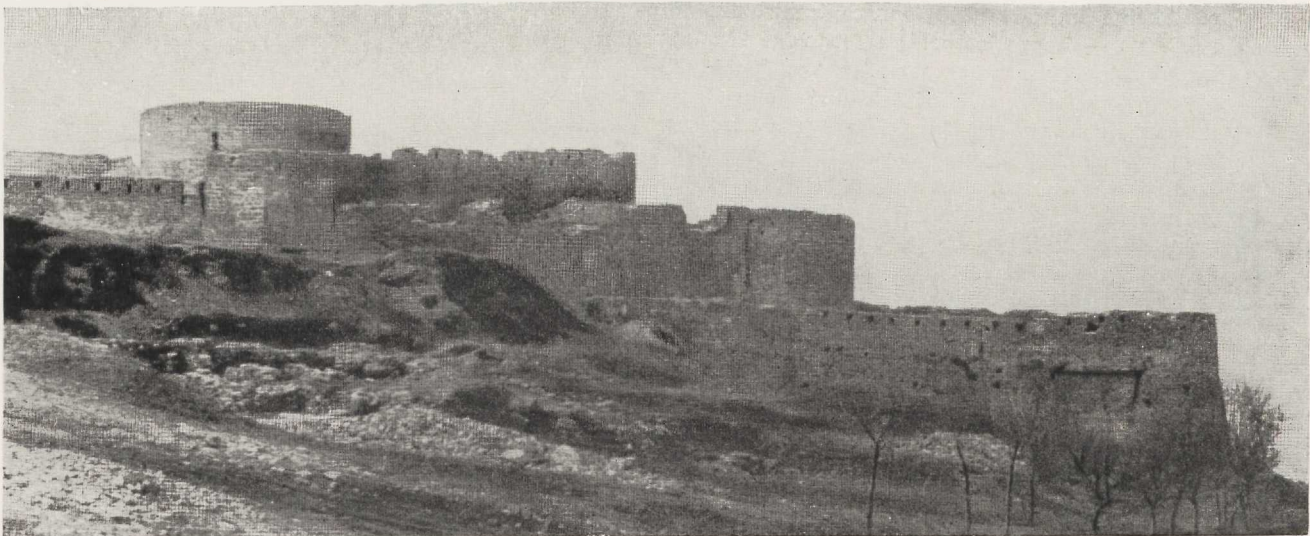
IX—XI sajandini moodustas Moldaavia territoorium ühe osa Kiievi feodaalriigist, feodaalse killustumise perioodil XII—XIII sajandil kuulus ta Galiitsia-Volõõnia vürstiriigi koosseisu.

Ajavahemik XIV—XVIII sajandini, mis on Moldaavia ajaloos moldaavia rahvuse ja feodaalriigi formeerumise perioodiks, pakub oma kultuurialaste saavutuste poolest suurt huvi. Silmapaistev koht selles kuulub kujutavale kunstile ja arhitektuurile, mis peegeldavad tolleaegses ühiskonnas valitsevaid sisemisi vastuolusid. Arenenud küll hierarhilise ja seisusliku feodaalühiskonna tingimustes, on neist kunstialadest säilinud arvukaid mälestisi, mis sisaldavad rahvaloomingu jooni ja ulatuvad juurtega rahvahulkade ellu.

Keskaegse Moldaavia arhitektuurimälestusmärkide hulgas on arvukalt kindlustus- ja kultusehitusi.

Kindlustusehituste iseloomulikeks näideteks on Tšetatja-Albe (praegune Belgorod-Dnestrovski), Tigina (praegune Benderõ), Soroki ja Hotini kind-

Belgorod-Dnestrovski kindlus. XV sajand.

*Kaljuklooster Bututšenõs.
XV–XVII sajand*

lustused, mis XV–XVI sajandil kaitsesid riigipiire ja läbi Moldaavia kulgevaid Idamaid ning Lääne-Euroopat ühendavaid kaubateid. Monumentaal-ehituskunsti eredate näidetena loovad nad võimsa mulje, mida veelgi rõhutavad müüride massiivsed pinnad, tornide ning bastionide selge geometriline iseloom. Keerukas planeering, samuti arenenud arhitektuurilised võtted lubavad kõrgelt hinnata tolle aja ehitusmeistrite suurepärasest kunsti.

XV–XVIII sajandi kultuseehitustest on säilinud huvitavaid kiriku- ja templitüüpe. Kolmelehelise ristikehina kujulise põhiplaaniga tsentraalne kuppelhitus — kuppeltempel on feodaalse Moldaavia kultusearhitektuuris üks omapärasemaid nähteid.

Feodaalse perioodi arhitektuuri omapäraseks haruks võib nimetada Dnestri ja Reuta ääres asetsevaid kaljukirikuid ja -kloostreid. Lihtsate ehituskomplekside kõrval, mis sisaldavad endas väikese kultuseruumi ja ühe või kaks kaljusse raiutud mungakongi selle kõrval, on tuntud samuti kloostriansambleid kujutavad koopaehitused.

Ehitajad on suurepäraselt arvestanud kalju reliefi. Ja kui nad ühelt poolt taotlesid soodsate

Kloostrikirik Rudis. XVIII sajand.

kaitsetingimuste loomist, siis teiselt poolt ei saa jätta nägemata ehitajate oskust luua kompositsiooni, mille eesmärk seisis loodusliku kivikuhila muutmises maaliliseks arhitektuuriliseks ansamblik. Samu jooni näeme ka Bututšena küla läheduses oleva kaljukloostri ehituskompleksi säilmetes, mis on mitte hiljem kui XVIII sajandi algul kannatanud maaveerme käes.

Arhitektuuriga on vahetult seotud monumentaalmaal, mille õitseng oli XV—XVI sajandil. Religioosse sisuga stseenide kõrval esinevad freskodes sageli tellijate-kirikuvanemate portreed, keda kujutatakse tavaliselt koos nende summadega püstitatud kirikuga. Ka valitsejate ja bojaaride-kirikuvanemate portreed olid levinenud nähteks Moldaavia XV—XVII sajandi monumentaalmaalil.

Neid freskosid maalinud meistritel tuli töötada tingimustes, mis aheldasid elulist lähenemist inimese kujutamisele. Kiriku ideoloogilised seisukohad kohustasid neid alaliselt jälgima kaanonit, mille oli pühaks kuulutanud keskaegse religioosse kunsti paljude sajandite pikkune traditsioon; selle traditsiooni innukaks kandjaks olid XV—XVII sajandil Athose kloostrid, millistega oldi alalises sidemes. Moskva riigiga ja samuti Balkani maadega tihedas

kultuurilises suhtlemises olevas Moldaavias esineb kohalike meistrite lähenemist nimetatud maade kunstile. Ent vaatamata traditsioonilisusele, mis avaldub eelkõige süžeedes ja sageli ka kompositsiooni iseloomus, tungivad monumentaalmaali elulised vaatlused, mis tugevnevad XV sajandi lõpuks niivõrd, et me võime õigustatult kõnelda tolleaegse algupärase maalikooli olemasolust Moldaavias.

Mitmesugused tolleaegsed dokumendid kõnelevad suurest arvust Moldaavias tegutsenud maalijaist. Näiteks teame, et 1570. a. asutati Sutšavas maalijate tsunft, kes nimetas end zograafi vennaskonnaks. Ei puudu tõenäosus, et sellesse kuulusid ka teiste kunstialade meistrid, kellede hulgas esines sageli kullasseppi. Kõik nad aitasid kaasa mitmekülgse ja mitmepalgelise kunstikultuuri arengule.

Kõrge arengutaseme saavutab XIV—XVII sajandil raamatuminiatuur. Seotuna kirjanduse levikuga, mis tekkis juba Galiitsia-Volõõnia vürstiriigi perioodil, on see pärandunud meie päevini paljude meistrite omapärase loomingu näidistes.

XV sajandi esimestest aastakümnetest alates luuakse suur hulk rikkalikult kaunistatud käsikirju, mis on kirjutatud maa suuremais kloostreis — raamatukultuuri viljelemise tookordsetes keskustes.

Ktiitorite portreemaal. Fresko Novõje-Kaušanõs. XVI—XVIII sajand.

Nende hulgas esineb sageli eksemplare, mis on loodud valitsejate ja nende lähikondsete tellimisel ja on moldaavia käsikirjalise raamatukunsti ja luksusliku illustreerimise parimaiks näidisteks.

Kuna moldaavia käsikirjad paistavad silma kõrge teostamistasemega, siis koguti neid meelsasti ka väljaspool riigi piire. Meie ajal säilitatakse neist paljusid Nõukogude Liidu ja reas välismaade suuremates raamatukogudes. Moldaavia kirjanduse tähtsamate, välismaal asuvate mälestusmärkide hulka kuuluvad Oxfordis Bodley raamatukogus säilitatavad «Neli evangeeliumi», mille on kirjutanud ja illustreerinud meister Afanassi Njametski kloostri 1427. a.; Müncheni raamatukogus «Neli evangeeliumi», kirjutatud ja illustreeritud munk Filippi poolt 1493. a.; samuti Viini Rahvuslikus Raamatukogus asuv, XVII sajandist pärinev «Apostlite teod».

Dekoratiivse lahenduse iseloomulikuks näiteks on Johannese evangeeliumi avalehekülj. Kirjutatud moldaavia ustaavkirjas, kuulub ta luksus-käsikirjade hulka. Pool lehekülge hõlmab keerukas ornamentaalne kompositsioon, mille aluse moodustab põimik. Suure maitse ja meisterlikkusega on teostatud samuti suur initsiaal, mis avab evangeeliumi teksti. Selle keerukas põimik on kaunistatud kulla, ultramariini ja kinaveriga.

Nõukogude Liidus olevate käsikirjade hulgas pakub eriti suurt huvi Moskvas Lenini nimelises raamatukogus säilitatav, XV sajandist pärinev «Neli evangeeliumi».

Teksti miniatuurid ei ole raamitud ja paiknevad vabalt käsikirja lehekülgedel. Figuuride kontuurid on teostatud sulega, hiljem kaetud pool-läbipaistvate värvidega, millele lisaks on ohtrasti kasutatud kulda nimbustes ja rõivaste kontuurides.

Kunstnik ei ole illustreerinud mitte ainult evangeeliumi sündmusi, vaid ka arvukaid, tekstis rohkesti esinevaid tähendamissõnu, mis võimaldavad tal kujutada ümbritsevat elu. Nõnda näiteks on kahes illustratsioonis jutustatud tähendamissõnadest viinamarjakorjajatest, kes leidsid töö ajal aarde. Esimene neist kujutab tööliste poolt leitud aarde toomist peremehe kätte; peremees on sellel kujutatud kukrut käes hoidvana; teine illustratsioon näitab viinamäel töötamise stseeni: kaks töölist kaevavad maad labidaga, kolm lõikavad viinapuuvõrseid kõverate aednikunugadega.

Jutustuse naiivsus, mis tuleneb inimese figuuri proportsioonide tinglikkusest, aga ka joone- ja õhuperspektiivi reeglite hülgamisest, ei takista illustratsioone olemast sisukad ja kunstiliselt väljendusrikkad. Ühtlasi on vajalik märkida vaadeldava käsikirja miniatuuride ja ornamentide lähedust tolle-

aegse Moskva kooli käsikirjadega, mis veel kord kinnitab Moldaavia ja Moskva kultuurisidemete olemasolu.

Alates XVI sajandi keskpaigast elab Moldaavia miniatuurikunst üle kriisi, mille on esile kutsunud riigi poliitilise seisundi halvenemine, tatarlaste ja türklaste korduvad rüüsteretked.

Kriisiseisundi katkestab lühiajaline tõus XVII sajandi algul, mis on seotud moldaavia kirikutege- lase, Sutšava linna rikkast kaupmehekihist põlvneva Anastassi Krimkovitši tegevusega. Tema jõupingutused raamatukunsti taastamiseks viisid välja sel- leni, et tal õnnestus koondada laialipaisatud raamatukirjutajad ja miniatuuristid ning organiseerida suured raamatukirjutamise töökojad Sutšava ja

Johannese evangeeliumi päisliisi ja initsiaalid. XVI sajand. Saltõkov-Stšedriini nim. raamatukogu, Leningrad.

Dragomirinski kloostrites. Neist pärit olevad käsi- kirjad paistavad silma rikkaliku ornamentikaga.

Eelneva perioodiga võrreldes on süžeelistes minia- tuurides uudseks jooneks kunstniku püüe ekspres- siivsusele, mis leiab väljenduse joonises, mis ilme- kalt annab edasi figuuri liikumist uudses kompo- sitsioonis.

Krimkovitši kooli tegevus on moldaavia raamatu- miniatuuri arengus viimaseks etapiks. XVII sajandi keskpaigu, seoses raamatutrükkimise levikuga, kao- tab raamatukirjutamine oma tähtsuse. Selle asemele tuleb lihtsam ja odavam puu- ja metallgravüür. Selle levitamisest XVII—XVIII sajandil võtsid laial- daselt osa Kiievi trükikoja gravöörid, kelle poolt valmistatud plaatidelt trükiti raamatuid Jassõ linna trükikojas.

XV—XVI sajandil arenes Moldaavias kullassepa- kunst, mida sageli mainitakse tolle aja dokumen- tides. Valmistanud mitmesuguseid tarbeesemeid rikkastele bojaaridele ja kirikuteenistuse jaoks, saa- vutasid moldaavia juveliirid omal alal kõrge meis- terlikkuse. Kasutades väärismetallide mitmesugu- seid töötlemistehnikaid: valu, vormimist, graveeri- mist, filigraantehnikat, valmistasid nad edukalt ornamente ja süžeelisi pilte, luues terviklikke ja ilmekaid kompositsioonilisi lahendusi. Kuigi meieni säilinud juveelitööde arv on väike, võime olemas- olevate mälestiste abil luua kujutluse selle kunstiala saavutustest, milledest tervet rida hoitakse Mosk- vas Kremli Relvapalatis. Need on feodaalse Moldaa-

via ja Moskva riigi vaheliste sõbralike suhete tun- nistajaks.

Selle ala iseloomulikuks näiteks on evangeeliu- mide metallkaaned, mis on rikkalikult kaunistatud ornamentidega, süžeeliste piltidega. Ühe näitena võib tuua 1487. aasta evangeeliumi hõbedast valmis- tatud ja ülekullatud köidet. Selle esiküljel on kaju- tatud põrgumineku stseeni, vastasküljel jumalaema suremise stseeni. Need on teostatud vormimistehni- kas bareljeefina ja ümbritsetud rikkaliku taim- ornamentidega.

Toodud näited iseloomustavad seda moldaavia kunsti haru XV—XVIII sajandil, mis oli tihedasti seotud feodaalide eluga ja kirikuga, mille ideoloogiliseks aluseks oli religioon ja mis kõige täielikumalt kajastas feodaalide klassihuviseid. Vaadeldava perioodi vältel püsib see feodaalse Moldaavia kunsti liin peaaegu muutumatuna, kuna selles esinevad uued tuuled ei kõrvaldanud sugugi kunsti üldist kirikulist iseloomu, vaid töid sellesse ainult üksikuid realistliku maailmasuhtumise elemente.

Ometigi esineb vaadeldava perioodi kunstimäles- tistes, mis teenindasid feodaale ja kirikut, sageli dekoratiivse rahvakunsti rikkastavaid mõjusid. Neid on tunda ornamenti rikkalikkuses ja ühtsuses, aga samuti paljudes erinevates tehnikates loodud teoste kompositsioonilise ülesehituse printsiipide läheduses.

XV—XVIII sajandi feodaalse Moldaavia rahva- loomingu tähtsamaid alasid on vaieldamatult vaiba-

Tähendamissõnad viinamäeharijatest. Moldaavia evangeeliumi miniatuur. XVI sajand. Lenini- nimeline raamatukogu, Moskva.

Miniatuur «Lahingustseen», 1616. a. psaltrist. Dragomirinski klooster.

kudumine, mida viljeldakse meiegi päevil kui traditsioonilist dekoratiivset rahvakunsti ja mis on leidnud tunnustust ka kaugel väljaspool Moldaavia NSV piire.

Vaibakudumise loomingulised kogemused ja väljakujunenud traditsioonid viisid selleni, et Moldaavias tekib neil sajandeil omapärane vaibatüüp, mis paistab silma kunstilise väljenduse viimistlusega ja kompositsioonilis-dekoratiivse täiuslikkusega, ornamendi ja värvstruktuuri omapäraga.

XVIII sajandist või XIX sajandi algusest pärinev rezboi (suur seinavaip), kujutab endast piklikku rööpkülikut, mille külgede suhe on 1,5–2:1, ja mis jaguneb enamikel juhtudel keskväljaks ja ümbritsevaks kaheks-kolmeks ääreribaks. Keskvälja ääristab kitsas, ühetooniline või lihtsa geomeetrilise mustriaga ribake, mida omasoodu piirab kogu vaipa neljast küljest hõlmav lai äärisriba keeruka ornamendiga, mis sageli erineb laiuselt rõht- ja püstkülgedes ja mida piirab veel väline kitsas bordüür.

Moldaavia vaipade ääris on peaaegu alati keskväljaga värvilt kontrastne ja erineb sellest ka ornamendilt. Moldaavia vaipade ornamendi levinumaks elementideks olid stiliseeritud taimelehed ja

Johann Damaskusest. Gravüür. 1859. Munk Damian Njametsist.

-õied. Harvemini esinevad ornamentides stiliseeritud inim-, linnu- ja loomakujutused ja niisugused geomeetrilised kujundid, milledes paljud uurijad tahavad näha talupoja tarbeesemete stiliseeritud kujutusi (värnat, villakraasi jne.).

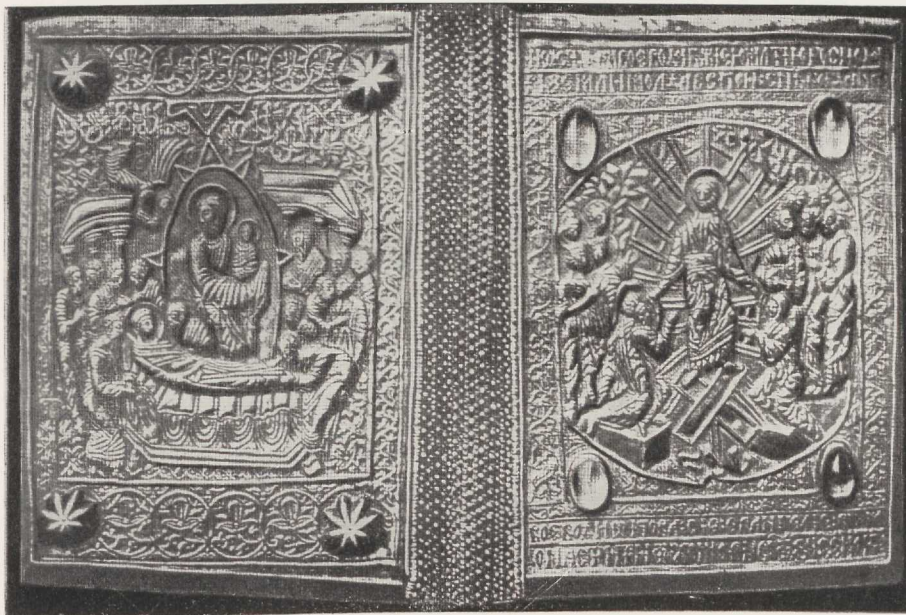
Vaibakudumine ei olnud vaadeldaval perioodil mitte ainuke moldaavia kudumiskunsti harusid, kuigi talle vaieldamatult kuulub esikoht. Freskodel ja raamatuminiatuurides esinevad kostüümide detailid lubavad väita arenenud kudumis- ja tikandikunsti olemasolu, mis arenes koos vaibakudumise- ja raamatukudumise- ja tikandikunsti olemasoluga. Kootud mustri- ja värvilised võõd, laualinikud, käterätid, tikandiga kaunistatud rõivad — kõik see on paljude põlvkondade kestel tarvitamist leidnud.

Vaipade kõrval arenes Moldaavias XIV–XVIII sajandil väga laialdaselt kivilõike- ja puunikerdamise kunst, mille arvukad säilinud mälestised osutavad dekoratiiv-rahvakunsti silmapaistvalt kõrgele tasemele. Oma otstarbalt ja iseloomult mitmekesine lõike- ja raidkunst esineb levinuima ehitusdekoori elemendina ja mitmesuguste tarbeesemete kunstipärase kaunistusena.

Säilinud puunikerduskunsti näiteist on rõhuv enamik seotud kultustavade- ja nikerdistega on rik-

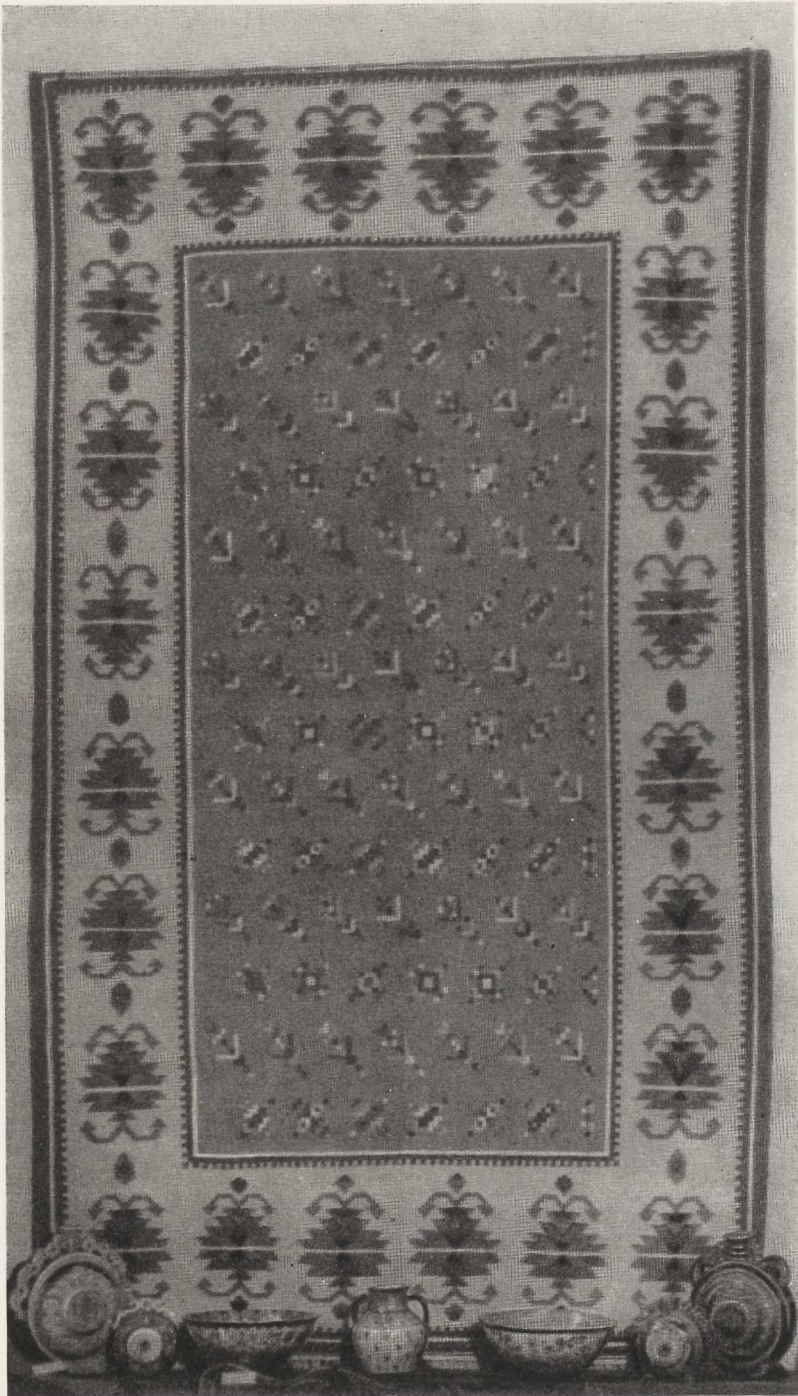
kalikult kaunistatud kõige mitmekesisemad puust tarbeesemed: lugemispuldid, lauakesed, küünlajalad ja tugitoolid, kroonlühtrid ja ikonostaasid. Viimased kujutavad endast vahetevahel lausa monumentaalseid kunstiteoseid, milledes on meie ajani pärandunud nende autorite hiilgav meisterlikkus. Puunikerdistest mälestusmärkide levik, samuti esemete vormide, ornamentika ja teiste kompositsiooniliste dekoreerimisvõtete ühtsus, alates juba XIV sajandist, annab kahtlematult tunnistust selle dekoratiivkunstiharu originaalsusest.

Ajaliselt üks hilisemaid mälestisi on Vornitšenõ küla kiriku altariuks, mis kuulub XVIII sajandi II poole. Rikkalikkuse taotlus sunnib meistrit reljeefi töötlemisel kasutama ažuurseid nikerdamise võtteid, töötlema samaaegselt kolme üksteise peale asetatud lauda; kaks alumist ažuurset ornamentit foneerivad pealmisele ornamendile, luues sellega võimaluse reljeefi rikastamiseks valguse ja varjuga. Kokkuvõttes on meister suutnud luua kompositsiooniliselt harmoonilise ent ilmeka lahenduse, mis baseerub teose rütmilisel selgusel ning ornamentaalsete motiivide küllusel. Sellise šedöövri teostamine poleks olnud mõeldav ilma eelnevate traditsioonide olemasoluta ning nende loova edasiarendamiseta.

Evangeliumi kaaned. 1487. a. Hõbe, vermitud.

Moldaavia rahvuslik vaip. XVIII sajandi lõpp.

XV—XVIII sajandi dekoratiivkunstis on leidnud viljelemist ka nahavool ja kunstiline keraamika, mis väärivad mainimist säilinud esemete vähesest arvust hoolimata.

Nahavool esineb pidevalt vanade moldaavia käsi-kirjade köidetes. Selle ornamentika on oma motiivide ja stilisatsiooni iseloomult lähedane raamatu-ornamentidele — mõningail juhtudel aga kaasaegse metallikunsti ornamentikale.

Kunstilise keraamika ja kahelkivide levikust annab tunnistust nende tarvitamine XV sajandi kirikute dekoreerimisel ja nende esinemine kõrvuti freskomaalide imitatsioonidega. Polükroomsed kahelkivid läbijoonistatud ornamendiga, roheliste, siniste, kollaste ja mustade glasuerialuste toonidega ja valge angoobi laialdase kasutamisega elustasid ja mitmekesistasid interjööride dekoratiivset kaunistamist. Nagu teisedki dekoratiivkunsti liigid, leidsid need laialdast kasutamist ka jõukamate kihtide argielus.

*

Bessaraabia vabastamine Türgi ikkest 1812. a. oli tema majanduslikus ja kultuurilises elus erakordselt tähtis tegur ja määras tema edasise arengu. Vaatamata sellele, et tsarism rõhus rahvaid, lõi ta siiski hoopis suuremad eeldused vabastatud maa arenemisele, mis juba lähemal aastakümneil muutus poolkõrbest majanduslikult arenenud põllumajanduslikuks maaks.

XIX sajandi alguses võime näha ka Bessaraabia kultuuri suurt elavnemist, mida soodustas suuresti Balkani rahvaste võitlus türki ikke vastu, paljude eesrindlike inimeste koondumine Bessaraabiasse 20-ndail aastail, samuti dekabristide ja Lõuna-Liidu tegevus, mis aitas kaasa Bessaraabia ühiskondliku mõtte kujunemisele ja vene eesrindliku kunsti tutvustamisele.

Muudatused ühiskondliku elu tingimustes peegelduvad ka Bessaraabia kujutavas kunstis, kus XIX sajandi viimasel veerandil hakkab arenema realistlik suund maalil ja skulptuuris, mis on suunalt demokraatlik ja seab oma ülesandeks rahva elu ning maa looduse kujutamise.

Vornitšenõ kiriku altariuks. Fragment. Puu.
XVIII sajand.

RAHVAKUNSTI TRADITSIOONE JÄLGIDES

K. Rodnin

Moldaavia professionaalne tarbekunst on oma lühikese, vaevalt kolmekümneaastase olemasolu kestel teinud läbi kiire arengu. Eriti hoogsalt on see kulgenud Suurele Isamaasõjale järgnenud aastatel. Moldaavia tarbekunsti kvalitatiivne ja kvantitatiivne kasv avaldub ilmekamalt viimase viie-kuue aasta saavutustes, mis on sotsialistliku realismi avarama tõlgendamise seaduspäraseks tulemuseks. Nendel aastatel omandab küpsuse ning individuaalse ilme paljude tuntud moldaavia tarbekunstnike looming, vanema põlvkonna meistrite read täienevad andekate noorema generatsiooni esindajatega. Unikaalse tarbekunsti viljelemise kõrval võtavad nad tööstustes aktiivselt osa massitarbeesemete kujundamisest, kasutades sealjuures edukalt kaasaege teaduse ja tehnika saavutustele tugineva tööstuskunsti võimalusi.

Sellega aitavad nad kaasa tõeliselt massilise kunsti tekkimisele, meie paljurahvuselise kultuuri kujunemisele.

*

Nõukogude Moldaavia tarbekunsti lätteks on rahvusliku dekoratiivkunsti rikkalik pärand, milles sajandite kestel on välja kujunenud väga mitmekesised vormid ja dekoorielemendid. Moldaavia rahvuslikele vaipadele, tikandile, keraamikale ja puulõikele omased ornamendi rütm ja stilisatsiooni originaalsed võtted, värvi ja mustri harmooniline kooskõla jäävad tänapäeva tarbekunstimeistritele alatiseks tähelepaneliku uurimise objektiks. Rahvakunsti kasutatud kunstilised võtted ja eeskujud, mis vastavad kaasaja maitsele ning konkreetse kunstniku tundelaadile, leiavad loovat edasiarendamist nende teostes. Suures osas on loobutud rahvakunstilementide mehaanilisest ülekandmisest tänapäeva tarbekunsti, mis paratamatult pidurdas selle jõudsat arengut.

Sellist lähenemist pärandile võib nimetada uurimuslikuks. See säästab kunstniku eklektitsismist ning loob eeldused uute elulähedaste ning kaasaegete lahenduste leidmiseks. Traditsioonide loova

edasiarendamise tulemusena vabaneb kaasaja tarbekunst rahvakunsti esinevaist konservatiivsetest elementidest ning omandab tänapäeva tööstuskunsti tooteile omased jooned.

*

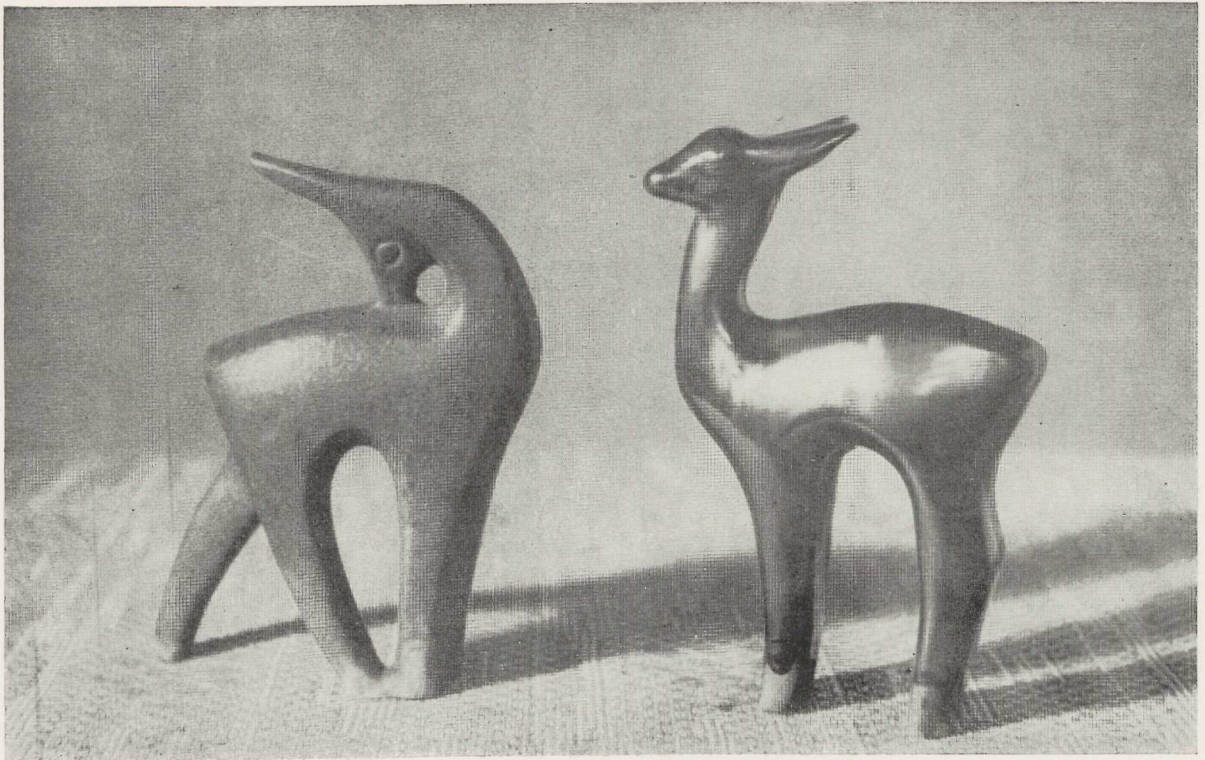
Tarbekunsti üksikute alade hulgas on omandanud silmapaistva tähtsuse vaibakunst, millel on sajanditepikkused rahvuslikud arengutraditsioonid. Moldaavia rahvuslikule vaibale on omane poeetilisus ning kõrge kunstimeisterlikkus. Säilinud näited kõnelevad eseme otstarbekohasuse ning materjali spetsiifika harmoonilisest seosest, mis on tingitud ka dekoori iseloomu ja selle särava võlu. Neid rahvakunstile iseloomulikke jooni arendavad loominguiliselt edasi tänapäeva vaibakunstnikud.

Rahvuslikule vaibale omaseid dekoratiivseid printsiipe on edasi arendanud N. Serova oma rahvuslikel motiividel loodud väljendusliku joonistuse ja rütmilise ülesehitusega vaibas. Vaiba must foon harmoneerub suurepäraselt ornamendi punaste, helesiniste, kuldsete ja valgete toonidega, luues veenva ettekujutuse maailmast tulvil ilu. Oskuslike ja kujukate lahenduste poolest paistavad silma M. Retšile vaibad «Vetikad» ja «Tarekesed». Need kuuluvad kaasaegete moldaavia vaipade õnnestunumate näidete hulka, milles rahvakunstile omased dekoratiivsed jooned on leidnud tänapäeva nõuetele vastava edasiarendamise.

Uueks jooneks moldaavia vaibakunstnike loomingu on pöördumine inimese poole. D. Gobermani, G. Filatovi, V. Poljakova, J. Rotaru vaipades on käsitatud töö teemat, mis orgaaniliselt on seostatud ornamentaalse dekooriga. Originaalsed värvilahendused ning kompositsioonivõtted kõnelevad kunstnike pidevaist otsinguist uute väljendusvahendite leidmisel.

Huvi pakuvad ka kaasaege elamu interjööri sobivad lakoonilise lahendusviisiga vaibad. Põhinedes vaid väheste värvide rütmilisel kombinatsioonil mõjuvad need ometi väga mitmekesiselt. Triibulise siledakoelise vaiba populaarne motiiv omandab neis

N. Epelbaum. Sokuke ja hirv. Keraamika. 1962.

T. Kanaš, P. Bespojasnõi. Keraamika. 1962.

S. Tšokolov. Keraamika. 1959.

V. Netšajeva. «Tants». Vaagen. Keraamika. 1960.

oma täiusliku arengu (S. Tšokolovi, D. Gobermani, Zagnoiko, N. Serova, B. Netšajeva, V. Noviku — I. Tsehhanovitši vaibad).

Rõõmustab, et igal moldaavia vaibakunstnikul on oma käekiri. Sealjuures võib erinevate meistrite loomingu vahel tunnetada teatavat seost, mille tingivad ühtsed põhimõtted ning teostusvõtete areng.

Rahvuslikke traditsioone järgib ka puitehistöö. Minevikus rahva hulgas levinud tarbenõud, kaotades oma utilitaarse tähenduse, on säilitanud kunstilise sisu; mõningad nendest on jäänud püsima ka kaas- aegse kodu tingimustes.

Lameda pudeli ja voolitud dekoratiivnõu traditsioonilised vormid on olnud aluseks kunstnikele V. Novikule ja I. Tsehhanovitšile paljude tööde loomisel. Dekoor on aga igapähele neist originaalne. Vari- eeruvad ka kompositsioon ja voolimisvõtted, tingituna soovist tuua igas töös esile materjalis peitu- vaid esteetilisi väärtusi.

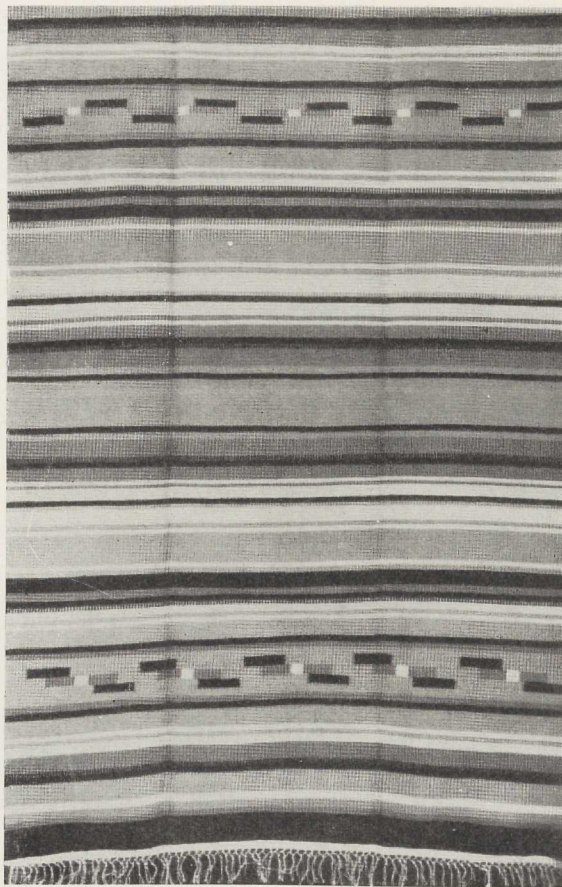
Moldaavia traditsioonilised tarbeesemed on oman- danud uue värvingu rahvuslikel motiividel loodud suveniirides. Autorid on leidnud neis väljendusrik- kaid lahendusi, pöörates tähelepanu vormide puh- tusele ja selgusele ning teostuskultuurile.

Materjali kunstiliste väljendusvahendite rakenda- misel puitehistöös on tunnustuse omandanud rahva- kunstimeister M. Tšeban. Tema tööde kujunduslik tugevus on seotud puuliikide — valge pöökpuu, kirsi, pähkli, mureli, kasetohu, mooruspuu tundmi- sega, iga liigi värvi- ja toonivõimalustega, milli- seid meister oma töödes oskuslikult esile toob. Eriti väljendusrikkad on tema loodud ehted, milles puu ise, oskuslikult ja läbimõeldult töödelduna, saab kõrge kunstilise ilu kandjaks.

Viimastel aastatel on tarbekunstis tähelepanu- väärsed koha omandanud keraamika. Sageli kasuta- vad keraamikameistrid rahvakunstis esinevaid kitsa- ma ja laiema avaga kannude, topside ja anu- mate vorme, rikastades ja mitmekesistades neid kaasaja maitsele vastavalt. Nende kõrvale on tekki- nud arvukalt otstarbekaid ja nägusaid tarbeesemeid, mida rahvakunstis ei kohta — piima-, kohvi-, veini-, likööri- ja -komplekte, lillevaase, ke- raamilisi ehteid.

Moldaavia õneskeraamikale on omased sujuvad, vahelduvad vormid, rikkalik ja värvikas dekoor, milles angoobi- ja glasuurimaal sulab ühte graveer- ringuga.

Moldaavia keraamika veteranideks on Moldaavia NSV teeneline kunstitegelane S. Tšokolov, P. Bes- pojasnõi, V. Netšajeva, T. Kanaš, I. Postolaki. Nende kõrval tuleb märkida kunstnikke V. Vadanjukki,

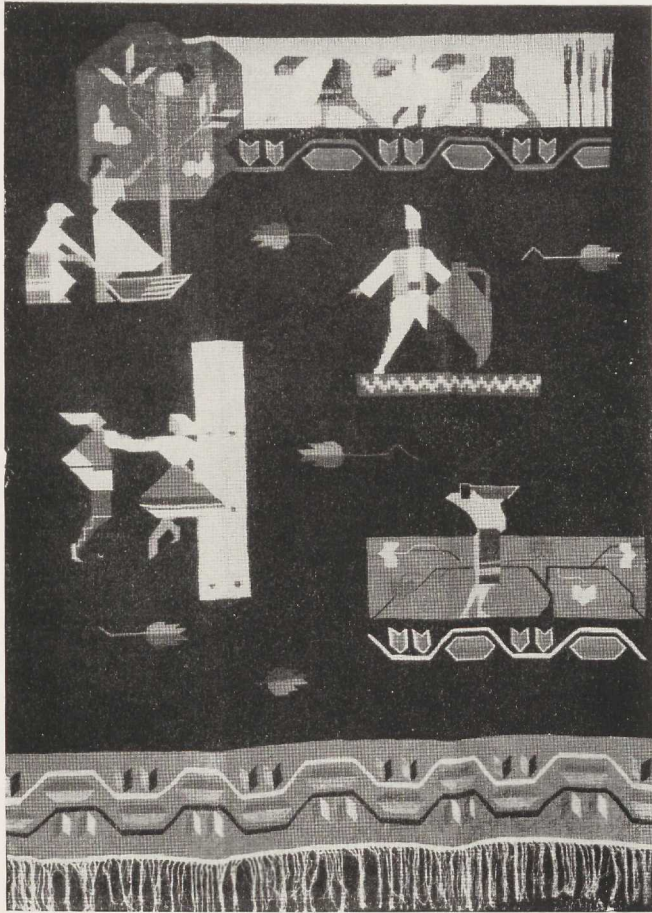
N. Serova. Vaip — põrandariie. Villane. 1962.

F. Nutovitšit, V. Novikovi, M. Bebeškot, E. Grekut ja skulptoreid B. ja N. Epelbaumi, kes on saavu- tanud oma loomingu suuri kunstilisi kordamine- kuid.

Otsingute mitmekülguse poolest paistavad silma kunstnik S. Tšokolovi kaunid ja dekoratiivselt väl- jendusrikkad tööd. Palju on teinud kunstnikud P. Bespojasnõi ja T. Kanaš nii rahvuslike kui ka uute vormide arendamisel keraamikas. Eriti huvita- vad on sein- ja rippvaasid, mis võluvad oma uud- suse ja peenusega. Õneskeraamika osas äratavad tähelepanu E. Greku mustast massist teostatud tööd ornamendaalse dekooriga.

Õnesvormide kõrval omandab keraamikas üha tähtsamat kohta pisiplastika, kus koos tarbekunsti- kega töötavad edukalt skulptorid B. Epelbaum ja

J. Rotaru. Vaip. Villane. 1962.

N. Epelbaum. Enamikule nende töödest on omane üldistatud vorm ja figuuri silueti väljenduslikkus, mis teeb nad väga sobivaks interjööris.

Tuleb märkida ka terve rea keraamikute katsetusi arhitektuurilise keraamika valdkonnas. Viimase kahe aasta jooksul on Moldaavias hakanud arenema värvilistest keraamilistest plaatidest mosaiik, mida käesoleval ajal rakendatakse ühiskondlike hoonete arhitektuuris (autorid — I. Postolaki, V. Novikov, V. Vadanjuk, F. Nutovitš).

*

N. Serova. Vaip. Villane. 1962.

Ajaloolisel NLKP XXII kongressil vastuvõetud uus programm avab grandioossed arenguperspektiivid meie maa kõikidel elualadel. Igakülgset arenenud inimese kujundamisel kuulub tähtis koht tarbekunstile, mille sfääris kulgeb miljonite inimeste töö ja elu.

Moldaavia tarbekunstnikele on lähedased ja elulised ülesanded, mis seab nende ette kommunistlik partei ja rahvas. Nad pühendavad oma loomingulised võimed üllale üritusele — kommunistliku ühiskonna üldrahvaliku kultuuri ülesehitamisele.

NÕUKOGUDE MOLDAAVIA SATIIR

J. Merega

MOLDAAVIA NSV TEENELINE KUNSTITEGELANE

Moldaavias arenes satiir kuni viiekümne aastate lõpuni aeglasel tempos. Satiirizänris töötasid ainult üksikud kunstnikud. Põhjuseks oli baasi puudumine, mis oleks soodustanud satiirikute noore põlvkonna kasvatamist.

1958. aastal organiseeriti satiiriajakiri «Kiperuš», millega loodi soodne pind selle kunstižanri arendamiseks. Algul koondusid ajakirja ümber kogenud jõud, seejärel saabus täiendus noorte talentide näol, kellest enamik hakkas peatselt rääkima juba oma loomingulises keeles.

Rahva huve teeniv partei lahingurelv — poliitiline satiir — on suunatud võitlusse rahu eest, demokraatia ja sotsialismi vaenlaste vastu, kapitalismi igandite vastu meie inimeste teadvuses. Meie päevil, kus eriti suurt ja tähtsat osa etendab eesrindlik ideeline kunst, on satiiril täita tõsised ja vastutusrikkad ülesanded, et anda omapoolne panus meie partei poolt peetava poliitilise võitluse areenil.

Uue võitlus vanaga, sageli dramaatilistes vormides toimuv, uute kommunistlike joonte avaldamine ja nende kindlustamine meie elus leiavad üha väärkama koha nõukogude kunstis. Jäädvustades sajanditeks silmapaistvat perioodi inimkonna ajaloo — kommunistliku ühiskonna ülesehitamist, — ei väljenda kunst mitte üksnes rahvahulkade vaimustust ja indu kõige täiuslikuma ühiskonna rajamisel, vaid ka raskusi, mida tuleb ületada selle suurejoonelisel teel.

Suurt osa etendab selles satiir, mis võib ja peab kujutama elu tänapäevaseid konflikte, võtma osa nende lahendamisest ja seega ühtlasi kasvatama rahvast. Kriitikažanri uued vormid kunstis — poliitiline plakat ja karikatuur, võtavad aktiivselt osa rahvahulkade kasvatamisest ning on omandanud seega meie kunstielus suure tähtsuse. Üheks kunstnikuks, kelle meisterlikkus selles võitlevas satiirizänris üha areneb, on B. Širokorad. Ta on loonud palju teravaid aktuaalseid töid antud žanris ja tal on auväärne koht moldaavia juhtivate satiiri-meistrite hulgas. Kunstniku talent avaldus eriti ere-

dalt Suure Isamaasõja ajal. Tema poolt loodud arvukad «TASS-i aknad» kajastasid sõjasündmusi ja rahvamajanduse taastamist ning paistsid silma oma aktuaalsuse ja elutõe tabamisega. Tööde kunsti-meisterlikkus ja terviklikkus, teemade tähtsus ja avarus andsid neile suure ühiskondliku kaalu.

Alates 1945. aastast töötab kunstnik Kišinjovis, peasjalikult poliitilise satiiri alal. Ta on loonud ulatusliku sarja karikatuure, mis on koondatud teemaatilistesse tsüklitesse «Sõjasüütajad», «Ajaloo-võltsijad» ja «Euroopa poole sirutub abistav käsi». Kõigist neist töödest õhkub vihkamist rahvusvahelise imperialismi röövliteeleri vastu. Neid küpseid ja sihikindla suunaga tööde tsükleid iseloomustab sisu teravus ja aktuaalsus, tüüpide lakoonilisus ja ilmekus, raevukas ja piitsutatav naer. Tööde kõrval,

SONAETA

D. Trifan

J. Averbuhh

Võib-olla leian viimaks nüüksi üles siloangu.

milles kunstnik elavalt reageerib rahvusvahelistele sündmustele, on ka arvukalt teisi, kus ta piitsutab mineviku igandeid meie inimeste teadvuses — bürokratismi, kroonulikkust ja muidusöömist, samuti sari, mis paljastab religiooni ja tema iga laadi avalduste reaktsioonilist olemust, religioosse maailma-vaate ebateaduslikkust ja selle tihedat seost ekspluataatorliku ühiskonnaga, kelle teenistuses ta on. Nimetatud sarja kuuluvad lehed kujutavad episoode jumalasalaste kõlvatusest ja parasiitlikkusest, näitavad nende tegevuse rahvavastase iseloomu vahetut seost tänapäeva imperialismi verise poliitikaga, mille eesmärgiks on rahvaste orjastamine ja uue sõja ettevalmistamine, samuti usklikte nõmedust, kes ei näe vagaduse maski taha pugunud hingekarjaste tõelist palet. Nagu varasemad, nii ka need tööd paistavad silma teemade ja süžeede aktuaalsuse poolest.

Viimane, värvilises litograafias teostatud satiiriline lehtede sari — «Umbrohud» — on silmapaistvaks saavutuseks kunstniku loomingus. Kui varem teostatud töödes jäi vahel puudu plastilisest väljendusrikkusest ja joonistamisoskusest, siis viimastes lehtedes on kunstniku meisterlikkus tunduvalt kas-

vanud. Neist enamiku puhul väärrib esiletõstmist ka teemale vastav värvilahendus.

1958. aastal hakkasid satiirilise ajakirja «Kiperuš» lehekülgedel ilmuma algul veel kohmakad ja mitte küllaldaselt ilmekad joonistused, mille autoriks oli Moldaavia Riikliku Kunstikooli üliõpilane A. Grabko. Järgnevatel aastatel, täiendades oma meisterlikkust, leidis kunstnik oma andele vastava rakenduse olustikulises žanris. Eriti silmapaistvad on tema tööd usuvastastel teemadel ja sari «Naabrid». Kunstnik A. Grabko, ehkki ta loomingul on palju ühist taani kunstniku Bidstrupi teemakäsitluse ja maneeriga, on leidnud oma väljenduslaadi ja temaatika. Eriti terav silm on tal jumalasoõnakoolitajate ja usklikte mitmesuguste avantüüride kujutamisel, kus humoorikate joonistustega fikseeritakse naljakaid usu kahjulikkust paljastavaid situatsioone.

PRAKTIKAL

I. Vieru

B. Sirokorad

Endal muresid on vähe,
jumalale laob kõik pähe.

A. Starkman

«Mida sa jood kogu talve?»
«Vett, millega kauplesin suvel...»

«Miks sa sabad sõlme sidusid?»
«Et ei unustaks toitu ette anda...»

I. Vieru

B. Sirokorad

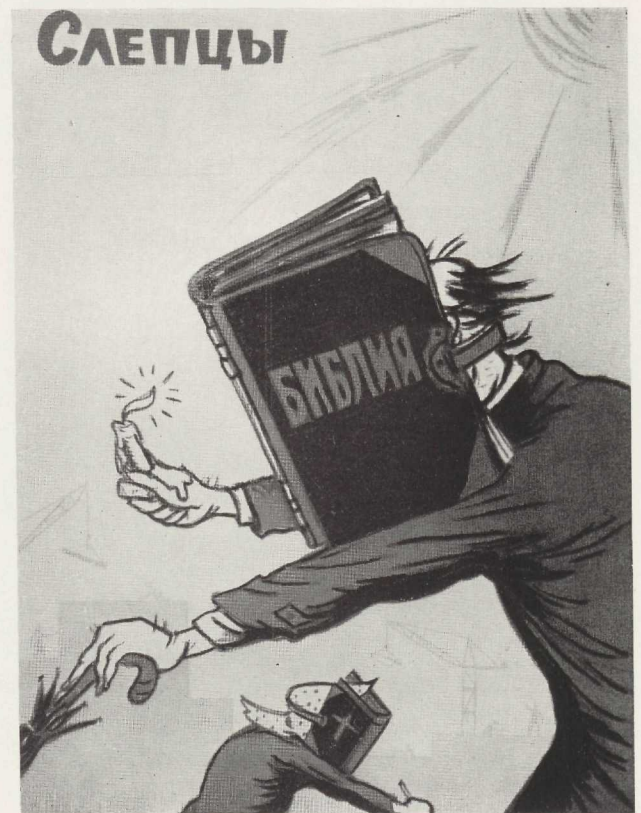
Uhel peos on adrakurg,
muidusööjaid täis on turg.

PIMEDUSEGA LÖÖDUD

Samal ajal hakkasid ilmuma ka mitmekülgse kunstniku, tollal Moldaavia Riikliku Kunstikooli abituriendi I. Vieru joonistused. Kunstnik I. Vieru esines algul maalijana ja raamatugraafikuna, hiljem ka satiirikuna. Olles pärit maalt, oskab ta leidlikult kasutada rahvuslikku koloriiti, olustikulisi atribuute ja tüüpilist rahvalikku huumorit. Väga head on tema lehed «Praktikale kolhoosi». Nimetatud teos oli algul mõeldud maalina, kuid kasvas hiljem huumoririkkaks, ent salvavaks kriitikaks nende noorte spetsialistide pihta, kes ei lähe põllumajandusinstituutidesse õppima mitte kutsumusest, vaid üksnes kõrgema hariduse saamise eesmärgil.

Satiirižanris on oma jõudu proovima hakanud ka plakatikunstnik ja raamatuillustraator J. Averbuhh, kes samuti on lõpetanud Riikliku Kunstikooli. Tema tööd, eriti viimased, kõnelevad meile isikupärase käekirjaga kunstnikust, kel on oma teostamismeetod ja nägemisviis. Erilise teravuse on Averbuhhi satiir saavutanud olustikulise temaatika valdkonnas. Nõrgemad on tööd, mis käsitlevad rahvusvahelisi sündmusi. Edukalt esinevad satiirižanris ka kunstnikud J. Rumjantsev, V. Plenukovski, S. Polinger, D. Trifan, F. Hemuradu jt.

Huvitav kunstnik on D. Trifan, kelle ere anne avaldub eeskätt teostes argielu teemadel. Kahju, et kunstnik pole veel astunud avaramale areenile ega

B. Sirokorad

J. Meregá

«Siingi ei ole rahu!»

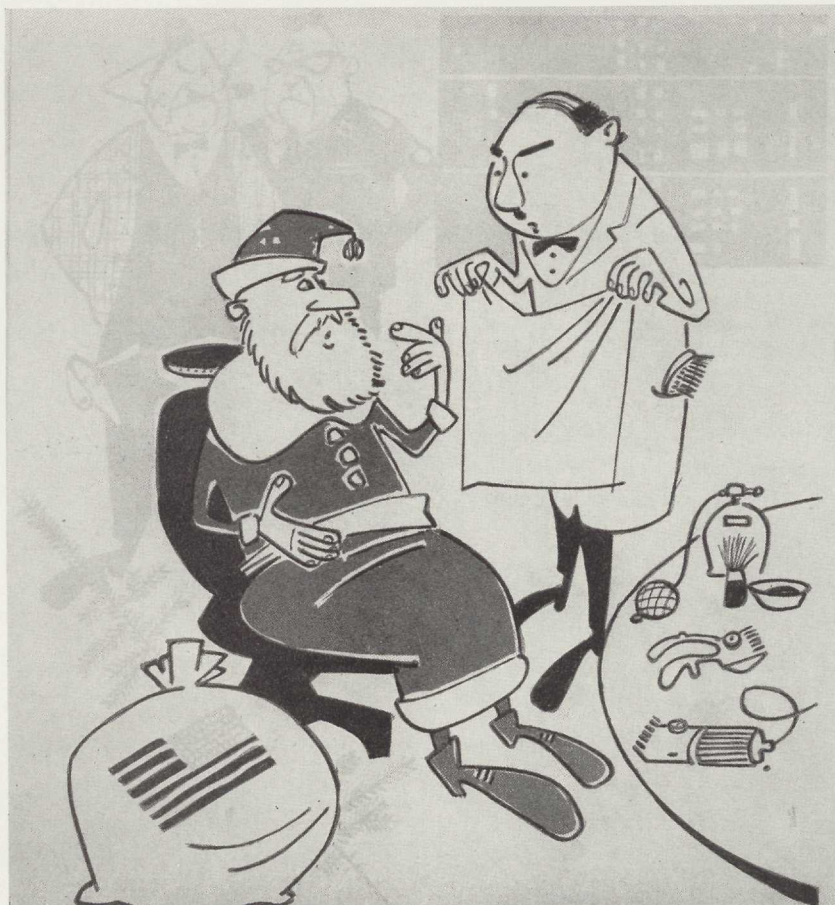
asunud lahendama suurema kõlapinnaga teemasid, kus tema talent võiks avalduda veelgi laialdsemalt.

Eriti tuleks ära märkida kunstnik N. Makarenkot, kes peale Riikliku Kunstikooli lõpetamist 1955. aastal alustas tööd ajalehe «Molodjož Moldavii» toimetuses. Satiirialast kaastööd teeb ta edukalt ka teistele ajakirjadele. N. Makarenko väljenduslaad on

lakooniline, ent ilmekas ja tabav, sageli groteski kalduv. Erilise väljendusrikkuse on ta saavutanud olustikuliste teemade lahendamisel. Ent Makarenko kogu loomingu väärtust vähendab mõningal määral üksluisus tüpiseerimise osas. Paljudes töödes korduvad samad tüübid, teostatuna kindlalt omandatud, ent kohati maneeeri kalduvas vormikõnes.

Viljakalt on N. Makarenko töötanud ka raamatu-

N. Makarenko

«Palun habe maha ajada. See tuleb neile härrastele meelde Kuubaga seotud ebameeldivaid mälestusi...»

illustraatorina. Huvitavamad on tema illustratsioonid Perovi satiirilistele valmidele.

Moldaavia satiirikunstnike loomingut tervikuna analüüsisides tundub, et satiirikute poolt käsitletud teemade ring on veel liialt kitsas. Palju esineb nokitsemist ainult oma lähedases ümbruskonnas, kusjuures ei märgata suuri ümberkujundusi vaba-

riigis, kogu meie maal. Kunstnikud lahendavad vähe tõsiseid satiirilisi ülesandeid, meie ühiskondliku elu sõlmpunkte.

Praegu, kus meie maa sammub kommunistliku ülesehitustöö teed, on kunstnike-satiirikute ülesandeks aidata parteid inimeste kasvatamisel ja paljastada kõike seda, mis takistab meie edasiliikumist.

КУНСТ 1

(«ИСКУССТВО»)

Альманах изобразительного и прикладного искусства, 1963 год

РЕЗЮМЕ

БЫТЬ НА ВЫСОТЕ ЗАДАЧ

Последние события в художественной жизни нашей страны — посещение руководителями партии и правительства выставки московских художников в Манеже, встречи руководителей партии и правительства с представителями творческой интеллигенции, речь Н. С. Хрущева, доклады Л. Ф. Ильичева явились новым свидетельством постоянной заботы партии и народа об идейной чистоте и целеустремленности советского искусства, о его духовном здоровье.

Советское искусство неуклонно развивается на единственно верном пути социалистического реализма. Критика ошибок периода культа личности и преодоление его последствий привели к подъему творческой активности, к расцвету художественных индивидуальностей, к возрастанию поэтической силы советского искусства. Тем не менее, в последние годы наблюдались отдельные нездоровые явления, с которыми мириться невозможно, ибо они представляют собой отход от принципов коммунистической партийности и — следовательно — уступку враждебной идеологии.

Следует помнить, что буржуазное мировоззрение не всегда выступает открыто. Часто оно маскируется видимой нейтральностью, прикрывается лозунгом «беспартийности», внесоциальности искусства. Различные течения современной идеалистической эстетики поразительно единодушны в стремлении отгородить искусство

от любых общественных проблем и прокламировать его моральную безответственность.

Конечным порождением буржуазной культуры времени ее упадка стал абстракционизм, — провозгласив своей целью абсолютную свободу «самовыявления» художника, он оказывается на деле крайним выражением индивидуалистического эгоизма, доведенным до абсурда. В своем стремлении отгородиться от общества абстракционизм последовательно отрицает все, что свойственно человеку, как родовому существу: мысль, логику, нравственную идею, он игнорирует даже законы чувственного восприятия. Будучи свидетельством духовной опустошенности и гнетущего одиночества, абстракционизм глубоко антигуманистичен.

Пример абстракционизма свидетельствует, что совершенно бессодержательного искусства нет — всякая форма в искусстве несет в себе определенное содержание. Об этом следует помнить и некоторым нашим художникам, ибо случается еще, что поиск новых средств выражения ведется как-бы в отрыве от содержания. Между тем, формальный прием «сам по себе» не существует, он вносит в произведение такие смысловые акценты, которые искажают его образный строй и идейную устремленность.

Некоторые заблуждения в нашем искусстве последних лет связаны с абстрактным пониманием некоего всеобщего современного стиля.

Представление о современном стиле ошибочно не потому, что требует от искусства современного звучания, но потому, что современная эпоха по содержанию своему не едина. В мире, поделенном на враждебные лагеря, не может быть одного искусства.

В противоположность рассчитанному ханжеству принципа моральной безответственности художника, эстетика социалистического реализма

утверждает высокую ответственность советского искусства в каждую минуту его развития за судьбы родины, народа, коммунизма. Партия еще раз напомнила нам, что место советского художника — в гуще жизни, что сердце его должно биться в едином ритме с пульсом времени. Можно не сомневаться, что мастера эстонского советского искусства окажутся на высоте задач, поставленных партией и народом.

ХУДОЖНИКИ СОВЕТСКОЙ МОЛДАВИИ

Л. Григорашенко

Развитие изобразительного и прикладного искусства Советской Молдавии неразрывно связано с жизнью республики и ее участием в коммунистическом строительстве в семье братских народов.

Этому развитию немало способствовал процесс сближения и взаимодействия национальных культур, в ходе которого искусство советской Молдавии приобрело черты профессиональной зрелости.

В работах последнего времени все чаще предстает перед глазами зрителей облик новой Молдавии. Лучшие из них радуют своей образной свежестью и неповторимостью, свидетельствуя о росте профессионального мастерства живописцев, скульпторов, графиков и художников-прикладников. Современность вошла в творчество всех молдавских художников, как главная тема, определяющая направленность их творчества.

Это характерно для картин «Каса Маре» Г. Саинчука, «Урожай» В. Зазерской, «Весна» И. Виеру, «На рейде» Ю. Шибаева, «На железобетонном» В. Обуха и др., авторы которых избежали иллюстративности и бытовизма, сумели внести в свои работы черты значительности и приподнятости.

Лучшие достижения в области портрета можно связать с именами М. Гамбурда, Д. Севастьянова, К. Китаики, В. Руссу-Чебану, О. Орловой, Н. Эпельбаума и др.

Стремлением к передаче нового в облике природы Молдавии проникнуты лучшие пейзажные работы А. Васильева, М. Петрика, И. Ершова, М. Греку и других художников.

Успехи в развитии монументальной скульптуры, органически входящей в новые архитектурные ансамбли городов Молдавии, ознаменовали созданные в последние годы памятники героическому комсомолу Л. Дубиневского и архитектора Ф. Наумова в Кишиневе, Павлу Ткаченко — Б. и Н. Эпельбаум и архитектора Шойхета в Бендерах, В. И. Ленину — А. Майко и И. Понятовского.

В области композиционной тематической скульптуры и портрета работают успешно К. Кобизева, Л. Дубиновский, Б. и Н. Эпельбаум, В. Ларченко и др.

Небольшой по численности коллектив молдавских графиков на двух последних выставках показал значительный творческий рост, оказался способным поднять значительные темпы современной жизни, наладил выпуск эстампа, используя эстампный цех, недавно открывшийся в Художественном Фонде. Развиваются и политический плакат, сатира и книжная иллюстрация.

Свой вклад в развитие культуры Молдавии дали и художники театра и кино. Они участвовали со своими произведениями на Всесоюзных выставках театрального искусства в Москве и на Республиканских выставках.

Развитие изобразительного искусства Молдавии в целом идет в ногу со всем советским искусством, для которого характерно повышение уровня профессионального мастерства художников, их умение более глубоко раскрывать характеры людей, обобщать и полнее отображать

смысл происходящих событий, создавая в конечном итоге полноценные в идейно-художественном отношении произведения.

Сейчас перед художниками во всем своем величии на повестку дня выдвигаются новые большие задачи.

ИЗ ПРОШЛОГО ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА МОЛДАВИИ

К. Роднин

В далеком прошлом территория Молдавии была одним из центров культуры Северного Причерноморья. На территории Молдавии найдены памятники искусства, начиная с 3-го тысячелетия до нашей эры. Многочисленные художественные изделия из камня, глины, металлов, относящиеся к 1-ому тысячелетию, свидетельствуют о связях обитателей Поднестровья с культурой других народов, в том числе и славянских народов. Общность молдавского искусства с древнерусским и украинским искусством сохраняется и позднее, когда Молдавия находилась в составе Киевской Руси и Галицкого Княжества, в 15—18 вв., во времена вассальной

зависимости от Турции, развивается монументальная живопись религиозного содержания, а также портретная и орнаментальная (в росписи церквей). Высокого мастерства достигает художественное оформление рукописных книг. Особенно широкое распространение получают на протяжении веков разные виды народного искусства: резьба по камню и дереву, а также керамика, ковроделие и вышивка.

После освобождения Бессарабии из-под ига Турции в 1812 г. молдавское искусство испытывает непосредственное воздействие тогдашнего передового русского искусства.

ПРИКЛАДНОЕ ИСКУССТВО МОЛДАВИИ

К. Роднин

Прикладное искусство возникло в Молдавии в 30-х гг., продолжало развиваться в послевоенный период и достигло особого расцвета на рубеже 50-х и 60-х гг., когда перед ним в широчайшем объеме были поставлены задачи внесения эстетического начала в быт советских людей. Истоки молдавского прикладного искусства восходят к богатейшей традиции народного творчества. Наследие народного декоративного искусства преобразуется в соответствии с современными требованиями, условиями производст-

ва, характером творческого дарования того или иного мастера.

В прикладном искусстве Советской Молдавии ведущее место занимает ковроделие. Высокое чувство ансамбля и умелое выявление специфики материала, выработанное в ходе многовекового развития, присущи и современным коврам, развивающим традиционные декоративные принципы и обогащенным современными мотивами (работы художников Н. Серовой, М. Речилэ, Д. Гобермана, Г. Филатова, В. Поляковой,

Е. Ротарь, С. Чоколова, Загнойко, Б. Нечаевой, В. Новика-И. Цехановича).

Изделия из дерева, имевшие некогда утилитарное значение в народном быту, сегодня сохраняют преимущественно декоративные функции. Это фляги или резные блюда (худ. В. Новика и И. Цехановича), сувениры на молдавские темы, разнообразные изделия народного мастера М. Чебана, великолепно умеющего выявлять эстетические особенности различных древесных пород.

В керамике широко используются многие сложившиеся в народном творчестве формы, одно-

временно появляются новые бытовые предметы — сервизы, наборы, вазы, кашпо и др. Для молдавской бытовой керамики специфичны плавные текучие формы и насыщенный многоцветный декор. В этой области плодотворно работают С. Чоколов, П. Беспоясный, В. Нечаева, Т. Канаш, И. Постолоаки, а также В. Воданюк, Ф. Нутович, В. Новиков, М. Бебешко, Э. Греку, Б. и Н. Эпельбаум и др. Наряду с утилитарными формами бытовой керамики успешно развивается и мелкая пластика. В последние годы получает распространение и архитектурная керамика.

САТИРА СОВЕТСКОЙ МОЛДАВИИ

Е. Мерега

Сатира Молдавии сравнительно молода. Лишь в 1958 году с организацией сатирического журнала «Кипэруш» появилась благоприятная почва для широкого развития этого жанра искусства. Основными темами сатиры Молдавии является тема внешней политики, служащая интересам мира; тема борьбы с бюрократизмом, косностью и пережитками капитализма. Одним из выдающихся сатириков Молдавии является Б. Широкоград, который уже с 1945 года завоевал широкое признание.

Сатирики Молдавии, в основном, выпускники Республиканского Художественного училища, из которых следует отметить А. Грабко, чьи работы отличаются большой лаконичностью, И. Виеру — бичующего религиозные пережитки, Я. Авербуха — пишущего на бытовые темы, а также Д. Трифана и Н. Макаренко — которые, несмотря на недостаточный опыт, острым своим пером помогают выкорчевывать все то, что мешает нашему движению вперед.

КУНСТ, 1 («ИСКУССТВО») Альманах изобразительного и прикладного искусства, 1963

На эстонском и русском языках

Издательство «Искусство Эстонской ССР»
при Художественном фонде Эстонской ССР
Таллин, ул. Пикк, 6.

*

Toimetuse kolleegium: E. Allsalu, B. Bernštein, L. Cens, E. Hansen, H. Kuma, O. Männi, C. Raunam, J. Seilenthal, N. Tiik, M. Alas (toimetaja).

Kunstiline toimetaja A. Koemets. Tehniline toimetaja K. Kuusik. Korrektor V. Ansip.

Ladumisele antud 15. V 1963. Trükkimisele antud 25. VI 1965. Paber 54×84, 1/8. Trükipoognaid 7. Formaadile 60×90 kchaldatud trükipoognaid 5,74. Arvutuspoognaid 4,98. Trükiarv 3000. MB-06415. Tellimise nr. 4253.

Trükikoda «Kommunist», Tallinn, Pikk tn. 2.

Hind 42 kop.

СПИСОК РЕПРОДУКЦИЙ

О. Орлова. Женский портрет. Фронтиспис	2
Г. Маркелов. Детская головка	11
Ю. Эскедь. Мать	11
С. Уйга. Вид с горы Суур Мунамяги	12
Э. Парис. Два недостроенные дома	12
Л. Мууга. Портрет доктора Эспар	13
В. Охакис. Буера	13
В. Толли. Скорбь	14
Х. Митт. Ныммеский мотив	14
Л. Дубиновский. Заре навстречу	20
Б. Несведов. Харан Алб. Иллюстрация	21
И. Виеру. Весна	22
В. Саговская. Портрет президента Академии Наук Молдавской ССР Ю. Гроссула	23
Я. Авербух. Материнство	24
П. Шиллингвский. Бессарабия	24
М. Петрик. Дорога в Кодры	25
М. Гамбург. Пряха	25
В. Руссу-Чобану. Портрет В. Суруджиу	26
К. Кобизева. Молдавский танец	26
И. Богдеско. Письмо	27
С. Тухарь. «Кразы». Лист из серии «Ритм на- шей жизни»	27
Л. Григорашенко. Повстанцы	28
П. Шиллингвский. Бессарабия. Днестр	29
И. Ершов. Невый Кучурган	30
И. Жуматий. Женский портрет	31
В. Новиков, Ф. Нутович. Конькобежцы	31
Е. Мерега. Родной край	32
Белгород—Днестровская крепость. XV в.	33
Монастырь в скале в Бутученах. XV—XVII вв.	34
Церковь монастыря Рудь. XVIII в.	34
Ктиторский портрет. Фреска притвора церкви Успения в Новых Каушанах. XVI—XVIII вв.	35
Заставка и инициалы евангелия Иоанна. XVI в.	36
Притча о виноградарях. Миниатюра молдав- ского евангелия. XVI в.	37
«Сцена боя». Миниатюра. 1616	38
Иоанн Дамаскин. Гравюра. 1859	38
Оклад евангелия. Серебро, 1487	39
Национальный ковер. Конец XVIII в.	40
Ворничены. Фрагмент алтарных дверей. XVIII в.	41
Н. Эпельбаум. Козлик и лань	43
Т. Канаш, П. Беспоясный. Керамика	43
С. Чоколов. Керамика	44
В. Нечаева. «Танец». Керамика	44
Н. Серова. Ковер-дорожка	45
Е. Ротару. Ковер	46
Н. Серова. Вазонный ковер	46
Д. Трифан. Без слов	47
Я. Авербух. Последняя попытка	48
И. Виеру. На практике	48
Б. Широкогад. Карикатура	49
А. Штаркман. Карикатура	49
И. Виеру. Карикатура	49
Б. Широкогад. Карикатура	50
Б. Широкогад. Карикатура	50
Е. Мерега. И здесь нет покоя	51
Н. Макаренко. В районе Пентагона	52

На первой странице обложки:
И. Виеру, Ф. Хэмурау. Цветущая Молдавия.
Витраж, 1961 . . . . .

На последней странице обложки:
К. Кобизева. Голова молдаванки. Дерево, 1949.

I 16

